

25

ГОРОБІЛІ

ПРАКТИЧНИЙ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
СЛОВНИК ПРИКАЗОК

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Ціна 1 крб. 15 коп. (Р)

4

1871

1871

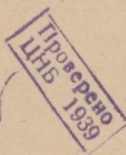
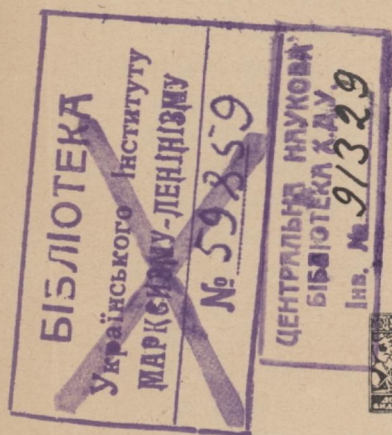
34

ПРОРОБЛЕН

ПРАКТИЧНИЙ РОСІЙСЬКО - УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК ПРИКАЗОК

Упорядкував Г. МЛОДЗИНСЬКИЙ

За редакцією М. ЙОГАНСЕНА

58

54

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
1929

1933

Бібліографічний опис цього видання
вміщено в „Літописі Українського
Друку“, „Картковому репертуарі“ та ін-
ших покажчикях української Книж-
кової Палати

028620

18

ПЕРЕДМОВА

Видко, що не аби-яка в нас є потреба в російсько-українському покажчикові приказок та прислів'їв. Отак, читаючи газету, часом надibuєш десь до слова перелицьований переклад російської приказки, а як коли, то й бачиш з-під рядків, що дуже треба було авторові приказки, тільки одшукати її він не спромігся.

То правда, що Симонов (М. Номис) добрий зібрав скарб українських прислів'їв і такий, що без нього годі обійтися письменникові, та ж одшукати щось у тому скарбові, не вивчивши його попереду, сливе неможливо. Покажчик Номисів, мало того що дуже неповний, ще й складений за ознакою речей, про які мова буває в приказці, отож одшукати щось із мудрощів народніх, кермуючися тих мудрощів філософічним змістом, дуже буває нелегко.

Тож і з'являється оця книга, почасти як упорядкування скарбу того, почасти як російсько-український словник приказок, на поміч тим, хто до російської звик літератури і до російського вислову, але хоче використати своєрідний і рясний матеріал українського слова, починаючи писати по-українському.

Хоч які хиби, певне, є в цій книжці, та, сказати правду, дуже нелегке було діло її складати. Раз, що не первина, бо не траплялося нам ще бачити хоч скільки-небудь докладної книги такого змісту, і, значить, доводилося уперше встановлювати відповідності, вирішати про самий зміст приказок, судити їх і прирікати їм той чи інакший розум.

Два, що саме діло відповідности тієї до того ж хистке й непевне, що поки щось вирішиш, то сто разів би, здавалося, одцурався б і книги тієї, і діла того. Буває часом, що саме там, де найближчі показуються самим висловом своїм російська приказка до української, що саме там вони найбільше різні і найменше одна до одної пасують.

А найголовніше це те, що в приказці всякій - будь є, власне сказати, тільки одне цілком конкретне і реальне і це є самий її мовно-образний вислів. Усе ж, що в ту приказку вкладає мовлянин, прикро може мінатись і то під тую, то під другу категорію народньої філософії припасовуватись.

Бо хто ж того, зрештою, не знає, що народ ту саму приказку вживає іронічно, але й просто, що, додавши ще якесь до неї слівце, геть перетасовує її на зовсім інакший розум і так далі.

Зваживши на все це, складач такої додержувався мети.

Попереду вибрано з газет, з книжок і чималою частиною з живої розмови над п'ятсот таких російських приказок, що їх найбільше подибуєм у повсякденнім

житті. Виявилося при тому, що частина цього актуального запасу є приказки інтернаціональні, як от, приміром: «лучше поздно, чем никогда», «лучшее враг хорошего» і сила інших. Друга частина цього запасу, виявилося, є приказки українські, уживані в російській мові, як от: «моя хата с краю», і таких знайшлося чималенько — ми означували їх слівцем (укр.), при тому абсолютно не претендуючи на точність і науковість цього означування — точна бо і наукова класифікація була б вимагала ціложитенної роботи над розмежуванням і устанавленням позичень та наслідувань.

Третя частина цього запасу то приказки, що постали в російській мові з літературних джерел — драм, байок то-що, і тільки четверту, хоча й числом, мабуть, найбільшу, частину складали народні російські приказки.

Отак траплялося, що якась інтернаціонального чи літературного родива приказка не має точного собі відповідника в українським скарбові. Тоді складач брав на себе відвагу пристосовувати якусь українську приказку до даної інтернаціональної чи російської літературної, бажаючи наставити на всяку чисто потребизну і виправдуючи своє свавілля тим, що й народ раз-у-раз переміщає і пристосовує свій приказковий скарб, як йому того буває потреба.

Та щоб не забагато було такого і щоб незайманий zostався основний скарб, далі наводилося скільки приказок, що хоч і неточно, а все ж у якій мірі підходять до теми. Ці додаткові приказки складають таким побитом потенціяльний запас, який, відома річ, їсти не просить.

Отож заранше прохає складач не гніватися на нього за приблизність і неточність відповідей на російські приказки. Одне, що точности і взагалі тут не може бути, а друге от що:

Буває, що якась приказка втрачає свій первісний зміст і уживається її вже зовсім по-іншому. Узяти хоча б криловське «А ларчик просто открывался».

Попереду це мислилося приблизно як українське «бачить під лісом, а не бачить під носом» чи щось таке. Тепера ж, хто додивлявся цього вислову в наших газетах, нехай згадає, що «ларчик просто открывался» вже цілком рівне до вислову «вот где собака зарыта» або ж сказати по-простому: «Все ясно, все очевидно, все з'ясувалося, що було затаювано».

Отож поруч з таким відповідником, як: «густо дивиться, та рідко бачить» або «у воді стоїть, а води просить», подано і такий як: «Нігде правди діти», або «Ниточка доведе клубочка», бо словник цей склався не як науковий, а як практичний покажчик для літературної праці.

Ясне діло, складач того свідомий, що багато де не найкращого добрав відповідника, а може статися, де і зовсім не знайшов те, чого було б треба. Той, хто далі робитиме у цім полі, це направить, а цілину оравши, без огріхів забирати не випадає. Як коли, то й доводилося цілий робочий день згаяти на одну приказку.

Ще одне хотілося б сказати вже про саму оту народню мудрість. Як глянеш на чотирнадцять тисяч українських приказок, що їх Номис зібрав до купи, то спочатку аж

моторошно стає — яка ж то розмаїта й на тонкий зміст, і на гострий дотеп багата маса. Та коли ближче присунешся до того діла, то бачиш, що цей різноколірний мільйон ілюструє, може, який десяток, а може, два філософських, побутового характеру тез. Народня бо мудрість широка образами і взірцями й прикрасами, та вузька в самій своїй філософії.

Суто селянська духом своїм, глибоко дрібнобуржуазна в своїй моралі, уперто власницька, запекло консервативна ця народня мудрість. Окроме лютої ненависти до пана, ледви чи можна знайти в ній щось передове.

Та от ми, люди нового суспільства, все ж таки залюбки користуємося з висловів цієї мудрости, як з щиро художньої форми. Ми користуємося з неї почасти іронічно, почасти метафорично. Єсть якась особлива гостра цікавність у приказці, коли фейлетоніст, описуючи бодай заходи Ліги Націй у справі знищення Радянського Краю, співчутливо застерігає, що :

— Піднімайте, свині, хвости, бо глибоко морем брести.

Складач

1. А чорт его знает. Убирайся к чорту. Чорт его побери.

1. Чорт (чорти) його бери. 2. Стонадцять чортів йому в хвіст. 3. Бодай тебе той знав був, що трясє очеретами. 4. Чорт би тебе спік. 5. Іди під три чорти. 6. Кат його зна. 7. Урагова мати його знає. 8. І на миру не чути.

Кой чорт его угораздил. Чорт его дернул (или попутал).

1. Надав мені нечистий (надала мені нечиста мати) встрять у се діло. 2. Чорти його понесли.

На чорта? Чорт ли в нем? На кой чорт?

1. На чорта. 2. На кий чорт. 3. На кий ляд.

2. Бабушка надвое сказала. Бабушка гадала, да надвое сказала.

1. Надвое баба ворожила, або вмере, або буде жила. 2. Мабуть, не будь козі на торзі, а свині на ярмарку. 3. Навряд чи є в Кузьми гроші, — хіба який чорт підклав. 4. Не дав бог жабі хвоста, а то б усю траву потолочила.

3. Беда, коль пироги начнет печи сапожник, а сапоги тачать пирожник. Див. Не в свои сани не садись.

1. Коли не пиріг, то й не пирожиця. — коли не швець, то й не берися. 2. Тернина грушок не родить. 3. Шорник

свитнику не товариш. 4. Хто родився вовком, тому ли-
щицею не бути.

4. Беда на беде (едет), беду погоняет.

1. Біда, та й за біду зачепилася. 2. Одна біда тягне
за собою і другу. 3. Одна біда — не біда; отколи дві або
три разом біди. 4. Біда за біду чіпляється — як у лан-
цюзі кільце за кільце. 5. Біда біду перебуде — одна
згине, десять буде. 6. Не то біда, що плаче, а то біда,
що скаче. 7. Не йде на ум ні їда, ні вода, коли перед
очима біда.

5. Бідному жениться — и ночь коротка.

1. Як бідному женитися, то й ніч мала. 2. Старому
женитися — і ніч коротка.

**6. Бедность — не порок, а несчастье. Бедность не
порок, а вдвое хуже. Бедность не грех, а до греха
доводит. Голодный, и архимандрит — украдет.**

1. Злиднями очі не колють. 2. То чорт бідний, а чо-
ловік убогий. 3. Хоч чоловік убогий, та слово чисте.

7. Без бога ни до порога.

1. Без божої волі й волос з голови не спаде. 2. Не
родить рілля, але божя воля. 3. Нам бога не вчить, як
хліб родить. 4. Хто ж у світі знає, що біг гадає. 5. Як
бог дасть, і в печі не замажешся.

8. Без головы и рукам и ногам тошно.

1. За дурною головою і ногам нема покою. 2. На те
бог голову дав, щоб посторонок не зсунувся. 3. Де оком
не доглянеш, там калиткою доплатиш. 4. Утеревив бог
душу, як у пень, та й кається.

9. Без мене мене женили.

1. Хоч так, куме, сядь, хоч так сядь, а все сядь.
2. Гниє не гниє, а в голоблі становись.
3. Хотів я його, як собака цибулі.
4. Не хоче курка на весілля, та несуть.
5. Скучив, як собака за києм.

10. Без ножа зарезав. Без топора зарубил.

1. Без ножа зарівав.
2. Без огню пече.
3. Без мила голить.
4. Тепер хоч камінь на шию та в воду.
5. Як кат утяв.
6. Як різцем одрівав.

11. Без хазяїна товар плачет (укр.).

1. Без хазяїна й двір плаче, а без хазяйки й хата.
2. Без хазяїна чужі руки кочерга.
3. За хорошим хазяїном і свинка — господинка.

12. Белый свет не клином стал. Не только свету, что в окне.

1. Хіба тільки світа, що у вікні, — за вікном іще й більше.
2. Хіба на світі одна вода? Можна й аби-де напиться.
3. Велике диво — опеньки!
4. Не велике диво, що баба пуп зав'яже.
5. Не вродив мак, пробудем і тає.

13. Бельмом в глазу.

1. Як сіль в оці
2. Став мені хроном у носі.

14. Береги денежку про черный день. Запас мешку не порча. Див. Запас беды не чинит.

1. Держи копійчку про чорний день.
2. Запас у гузно не коє.
3. Запас біди не чинить і їсти не просить.
4. Хто не стоїть о гріш, той сам його не варт.

15. Береженого бог бережет.

1. Береженого і бог береже (а небереженого і чорт не стереже).
2. Не всякий раз крадь, та всякий раз бережися.

3. Оглядайся на задні колеса. 4. Бережи вуха, бо вкусить муха. 5. Не вір собаці, бо укусить. 6. Згинеш, як руда миша. 7. Пропадеш ні за копійку.

16. Близок локоть, да не укусиш. Див. Видит око, да зуб неймет.

1. Близько лікоть — та не вкусиш. 2. Хороше, та не наше. 3. Видно, та не під пеньком губка. 4. Солодкий мед, але пальців не обгризти. 5. Видно й хати, та далеко чухрати. 6. Любить солодко, та морда коротка. 7. Якби знаття, що в кума пиття, то б сам пішов і дітей забрав.

17. Богат — и куры денег не клюют. Див. У него денег куры не клюют.

1. Там грошей і кури не клюють. 2. У нас у самих свині не їдять. 3. У нас грошей і свині не їдять. 4. Буде ще й батька женить. 5. На воловій шкурі не списав би. 6. Хоч греблю гати.

18. Богат Мирошка, а животов — собака да кошка. Див. Гол, как сокол.

1. Багатий, як циган на блохи. 2. Оце хата: дві сохи та й соломи трохи, та й діти почаділи. 3. Був колись хазяїн, а тепер бовкнуом ходить.

19. Богатому чорт детей качает (укр.).

1. Багатому чорт діти колише, а убогий і няньки не знайде. 2. Багатому й чорт яйце несе. 3. Багатому й чорт гроші носить. 4. За багачем сам чорт з калачем. 5. Багатого і серп голить, а убогого й бритва не хоче. 6. Як бідний плаче, то ніхто не бачить, а як багатий скривиться, то всяке дивиться.

20. Бог дал, бог и взяв.

1. Бог дав, бог і взяв. 2. Прийшов нестаток, забрав остаток. 3. Шаг був один — і той пропав.

21. Бог напिताв, нікто не видал (а хто и видел, тот не обидел).

1. Дав бог роток, дасть і шматок. 2. Бог усе дає, як сам знає.

22. Бог не выдаст, свинья не с'єст.

1. Коли бог не попустить, то свиня не вкусить. 2. Як не дасть бог смерті, то чорти не візьмуть. 3. Якби на кропиву не мороз, вона б всіх людей пожалила. 4. Не дав бог жабі хвоста.

23. Бог правду видит, да не скоро скажет.

1. Бог не скорен, та влучен. 2. Правда, як олива, наверх вийде. 3. Правда і в морі не втоне. 4. По правді роби, по правді й буде. 5. По правді роби, по правді і очі повилазять. 6. Що-б то й було, якби всі в правду жили. 7. Брехнею недалеко зайдеш.

24. Бог-то бог, да сам не будь плох. Див. На бога надейся, а сам не плошай.

1. Боже поможи, а сам не лежи.

25. Бог шельму метит.

1. Стережися того, кого бог назначив. 2. Видно пана по халяві. 3. Видно сучку в ретязі. 4. Видно, що жак — такий на нім знак. 5. Не даром його бог назначив.

26. Боится, как чорт ладана.

1. Боїться, як чорт ладану. 2. Жахається, як чорт хреста. 3. Він так боїться, як заєць бубна.

27. Болєзнь входит пудами, а виходит золотниками.
Бєда приходит пудами, а виходит золотниками.

1. Лихо приходить пудами, а сходить золотниками.
2. Не так скоро лихо вилізе, як влізе. 3. Лихо швидко приходить, а поволі виходить. 4. Так болить, що яєби не вмів стогнати, то вмер би.

28. Большому кораблю большое и плаванье.

1. Велике дерево поволі росте. 2. Великому — велика й яма. 3. Із малого монастиря мала й милостиня. 4. Коли мені, сліпому, курка, то тобі, видющому, й дві. 5. О, широкого поля ягода, нам не рівня. 6. Пішли наші вгору, по два на мотузку. 7. Хто везе, того й підганяють.

29. Брать (взять) быка за рога.

1. Піймав корову за роги. 2. Піймав зайця за крашанки. 3. Уміє піймати вовка за вуха. 4. Манахи, що не дають промахи.

30. Будет и на нашей улице праздник. Див. И на нашей улице будет праздник.

31. Бухнул в колокол, не глянувши в святцы.

1. У городі бузина, а в Києві дядько. 2. Віщував календар, та в помийницю впав. 3. Поспішився поперед батька на шибеницю. 4. Сиділа баба на печі, та й каже: але.

32. Бьется, как рыба об лед. Колотится, как коза о ясли. Див. Как рыба об лед бьется.

33. Была бы шея, а ярмо найдется.

1. Була б шия, а хомут буде. 2. Аби болото, а жаби будуть. 3. Аби пшоно — каша буде. 4. Аби хліб, а зуби найдуться.

34. Была не была. Была не была — катай с плеча. Валяй напропалую. Очертя голову.

1. Чи пан, чи пропав — двічі не вмирати. 2. Ласувать так ласувать — бий, жінко, ціле яйце в борщ. 3. Чи гріх, чи два, а вже ж видержу.

35. Были и мы рысаками. Див. Был конь, да из'ездился. Укатали сивку крутые горки.

1. Був колись оріх, а тепер свистун. 2. Був волом, та став козлом. 3. Був кінь, та з'їздивсь. 4. Зійшов ні в честь, ні в славу.

36. Был конь, да из'ездился. Див. Были и мы рысаками.

1. На пшик перевівся. 2. Були і в кози роги, та при-терті.

37. Был, да сплыл.

1. Було, та загуло. 2. От тільки моя тітка була, та вже й загула, як поліський яструб. 3. Що було, то за вітром по воді поплило. 4. Димом (догори) пішло. 5. Як мітлою зметено. 6. Був мед, та гості попили. 7. Як у воду впало.

38. Быль молодцу не в укор.

1. То дарма, що був злодій, аби тепер козак. 2. Не питаєсь: чиї гроші, а дивись, чи хороші. 3. Хоч украв, аби добре сховав.

39. Вали кулем, потом разберем.

1. Хоч кисло, хоч прісно — усе вали вмісто.

40. Васька слушает, да ест. Див. И в ус не дует.

1. Вовк сливи поїв — Гапон усом моргає.

41. Вдруг густо — вдруг пусто. Див. Часом густо, а часом и пусто.

1. Як коли густо, а коли й пусто. 2. Разом густо, а разом пусто. 3. Час на часу не стоїть. 4. Кусає комар до пори.

42. Везет как утопленнику.

1. Спасся, як ведмідь. 2. Заліз, як муха в патоку. 3. Удалося, як тій Солосі. 4. Плив, плив, та на березі й утонув. 5. Ухопив шилом патоки. 6. Зловив зайця за хвіст.

43. Век живи, век учись.

1. Не учися розуму до старости, але до смерті. 2. Учись — на старість буде, як нахідка. 3. Не кайся рано встати, а молодю учитись. 4. Чоловік цілий свій вік розуму вчиться, а дурнем умирає. 5. Вік живи та дурнем умри. 6. Як буде уміть писати, буде людей кусати. 7. Молода була — дурна була, стара стала — дурна стала.

44. Велика фігура, да дура.

1. Велик пень, та дурень. 2. Великий дуб, та дупли-настий. 3. Великий дуб, та дуплинастий, порохнею на-пхатий. 4. Великий, як ломака, а дурний, як собака. 5. Високий, як дуб, а дурний, як пень. 6. Великий, як світ, а дурний, як кіт. 7. Високий, як тополя, а дурний, як квасоля. 8. Високий до неба, а дурний, як треба. 9. Голова велика, а розуму мало. 10. Борода виросла, та ума не винесла. 11. Живіт товстий, а лоб пустий.

45. Вера и гору с места сдвинет.

1. Віра і гори зсуває.

46. Вертится, как белка в колесе. Див. Крутится, как белка в колесе.

1. Вертиться, як оюн в ополонці. 2. Вертиться, як со-рока на тину. 3. Крутиться, як посолений оюн. 4. Ганяє, як чорт по болоту. 5. Товчється (шатається), як Марко по пеклу. 6. Вертиться, як муха в окропі.

47. В здоровом теле — здоровый дух.

1. Не поберігши тіла — й душу погубиш. 2. Здоров'я — всьому голова. 3. У поганому тілі — погана душа. 4. У здоровім тілі — душа здорова.

48. Взавший меч, от меча и погибнет.

1. Яким мечем воював, таким і поліг.

49. Взаяся за гуж — не говори, что не дюж. Див. Назвался груздем — полезай в кузов. С волками жить, по-волчьи выть.

1. Коли взявсь за гуж, не кажи, що не дуж. 2. Не дуж — не берись за гуж.

50. Видит око, да зуб неймет. Див. Близок локоть, да не укусишь.

1. Носом чую, та руками не впійму. 2. Ї сало, та не можна достати — високо висить. 3. Їв би паляниці, та зубів нема. 4. Бачить корова, що на повітці солома. 5. Де вже нашому теляті та вовка піймати. 6. Побачимо, як свою потилицю.

51. Видно птицу по полету.

1. Видно сову по льоту. 2. Видно пана по халяві. 3. Видно, що Ганна млинці пекла, бо й ворота в тісті. 4. Чорт би дятла знав, коли б не довгий ніс. 5. Пізнати вовка, хоч і в бараній шкурі.

52. Видно, так на роду написано. Див. Кому на роду написано.

1. Видко, що на роду так написано.
2. Лиха конем не об'їхати.
3. Не було добра зроду, не буде й до гробу.
4. Що написано на роду, того не об'їдеш і на льоду.
5. Що кому написано на роду, того і конем не об'їдеш.

53. Вино пей, а дело разумей.

1. Пий винце, та знай дільце.
2. Пий, та ума не пропий.
3. Краще п'як, ніж дурак.

54. Вмєсте с водой выплеснул из корыта и ребенка.

1. Піп дитину христив і в купелі втопив.
2. Церков покрив, а дзвіницю обдер.
3. Узялися варити — запалили хату.
4. Виливали воду й дитину вивернули.

55. Вмєсте тєсно, а врозь скучно.

1. Як не бачу — душа мре, а побачу, з душі пре.
2. Доки не поберуться — любляться, а як поберуться, то судяться.

56. В наш огород и каменья бросают. Див. Острыт на меня зубы.

57. В одном кармане вошь на аркане, в другом блоха на цепи.

1. Сам голий, а сорочка за пазухою.
2. Ні ножа, ні образа — ні зарізатись, ні помолитись.
3. Багатий: маю дві сгодоли; в одній мак, а в другій так.
4. Багатий на лати та на дрібні сльози.
5. Такі убогі, що землю держалном міряють, а худобу — ложкою.

58. Волк в овечьей шкуре. Див. Мягко стелет — жестко спать.

1. У вічі як лис, а за очі як біс.
2. Хоч шука вмерла, та зуби не вмруть.
3. Дивиться лисицею, а думає вовком.

59. Волос долог, да ум короткий.

1. У жінки волос довгий, та ум короткий. 2. Жінки довге волосся мають, а розум короткий. 3. Борода до пояса, а розуму ні волоса. 4. Розумна голова багато волосу не держить.

60. Волков бояться — в лес не ходять.

1. Вовка боятись — в ліс не ходити. 2. Боятися попа, то у вівтар не йти. 3. Вила гострі, а їден кінець мають.

61. Ворона в павлиньих перьях.

1. Ні пава, ні гава. 2. Панство в голові, а воші за коміром. 3. Пані на всі сани, тільки хвіст волочиться. 4. Дивись: пан, а балакає, як люди.

62. Вор на воре сидит и вором погоняет.

1. Злодій на злодію їде й злодієм поганяє. 2. Купив, та насилу втік. 3. Руками дивиться, а очима лапа.

63. Вор у вора дубинку украв.

1. Із-під стоячого підшву випоре.

64. Вот бог, а вот порог.

1. Отут біг, а тут поріг.

65. Вот где собака зарыта.

1. Так от у чім сила, що кобила сива. 2. Чорт би дятла знав, коли б не довгий ніс. 3. Видно, де дно.

66. Вот до чего мы дожили. Вот до чего бог привел дожить.

1. Гіркий світ, а треба жити. 2. Гірке життя, гірка доля — що ж робити — божя воля. 3. Кріпиться, як диня на морозі.

67. Вот диковина.

1. Яке диво, що в сучки дівер. 2. Велике диво — опеньки. 3. Яка диковина, що собака не кована.

68. Вот тебе, бабушка, и Юрьев день.

1. От тобі, бабо, й Юрія. 2. От тобі й на. 3. Оттака халепа.

69. Враньем полсвета пройдешь, да назад не воротишься. Див. Кривдой весь свет обойдешь, да назад не воротишься.

70. Время — лучший врач.

1. Перемелеться лихо — добре буде. 2. Буде добре, як мине зле. 3. Терпи, козак, горе — будеш пити мед. 4. Діждемо тії години, що будуть по шелягу дині. 5. Сонечко блисне, сорочечка висхне. 6. Не тепер, так у четвер.

71. Ври, да знай же меру.

1. Присягалися сліпці, що своїми очима бачили. 2. Не роби з губи халяви. 3. Брехали твого батька діти. 4. Правда Сидорова — киселем млинці помазані — на паркані сушаться. 5. За царя Томка, коли була земля тонка — пальцем преб'єш і води напийся. 6. Смаленого дуба плетеш. 7. Коцюба кудкудакала, помело яйце знесло.

72. Все видят, как веселюсь, а никто не видит, как плачу. В слезах никто не видит, а песни всяк слышит.

1. Ніхто того не відає, як сирота обідає, а всяк тее бачить, як сирота плаче. 2. Ніхто не баче, як сирота плаче, а як заскаче, то всяк побаче.

73. Все есть, кроме птичьего молока. Только птичьего молока нет. (Захотелось птичьего молока). Вот жизнь: и помирать не надо. Див. Дом — полная чаша.

1. Хіба птичого (пташачого) молока нема. 2. Такий багатир, що не знає, що то «нема». 3. Забавив печеної

криги. 4. Заманулося, як серед зими криги. 5. Забажалося в Петрівку мерзлого.

73а. Захотелось птичьего молока. Див. Все есть, кроме птичьего молока.

74. Все мы под богом ходим.

1. Усі під богом ходимо. 2. Усі ми під богом. 3. Усе боже, тільки гріхи наші. 4. Як бог годить, то й мокре горить.

75. В семье не без урода.

1. В роду не без уроду. 2. Нема роду без випроду. 3. В болоті не без чорта. 4. І межі капустою доброю буває багацько гнилих качанів. 5. Кожне стадо не без паршивої вівці, кожне село не без скурвого сина.

76. Все на свете к лучшему. Что ни делается — все к лучшему. Див. Перемелется — мука будет.

1. Що бог дає, то все к луччому. 2. Що бог не робить, то все на лучче.

77. Всякому овощу свое время.

1. На все є час. 2. Порою сіно косять. 3. Не тепер по гриби ходити: в -осени, як будуть родити. 4. Дорогий шаг до сповіддя.

78. Всяк своего счастья кузнец.

1. Кожен жучок своєю доріжкою тягне. 2. Чужим волом не доробишся. 3. Всяк сам свою долю кує. 4. Не позичай у сусіда розума. 5. Хто дбає, той і має. 6. Хто робить, той ся доробить. 7. Всяка птичка своїм носиком живе.

79. Всяк кулик свое болото хвалит.

1. Кожна лисенця свій хвостик хвалить. 2. Усяк кулик до свого озера привик. 3. До чого бик привик удень, того реве й уночі. 4. Собака, як звикне за возом бігати,

то йому й пудно, як не побіжить. 5. Звик собака за возом бігати, то й за санками побіжить. 6. Наше тільки й добре. 7. Знайте нас! ми кислиці — з нас квас.

80. Всяк молодец на свой образец.

1. Хто до кого — а я до Параски. 2. Не буде з пса солонина. 3. Хто з ступою — а я з товкачем. 4. Час часу рознь — і чоловік чоловіку. 5. Народ, як товар у череді — усякого є. 6. Кінь коневі не рівний. 7. Що село — то й піп. 8. Що вісь — то иншая піснь.

81. Всяк по-своему с ума сходит. Див. У всякого барона своя фантазия.

1. Всяк по-своему казиться. 2. Під тобою й лід розтає, а під мною мерзне. 3. Хто з ступою — а я з товкачем. 4. Сніп з бородою — а козак з молодію. 5. Хто до кого — а я до Параски.

82. Всяк сверчок знай свой шесток.

1. Коли не пиріг, то й не пирожися. 2. Не довелося свині на небо дивитися. 3. Знай, кобило, де брикати. 4. Кулик на місці соколиним не буде птичим господином. 5. Знай, хто роком старший. 6. Кінь коневі не рівний.

83. Всякий правду хвалит, да не всякий знает.

1. Всяк правду хвалить, та не всяк знає. 2. Легше правду хвалити, як по правді робити. 3. Щирая правда всюди куток найде. 4. Хто любить світ, той любить правду. 5. Не ми, так люди знають.

84. В тихом омуте черти водятся.

1. У тихому болоті чорти плодяться. 2. Тиха вода греблю рве. 3. Од тиха все лихо. 4. Телят боїться, а воли граде. 5. Не кожний спить, що хропить.

85. В чужом глазу видит сучок, а в своем бревна не замечает.

1. В чужім оці й порошину бачиш, а в своїм і бревна не примічаш. 2. Чуже бачить під лісом, а свого не бачить під носом. 3. Зорі лічить, а під носом не бачить. 4. За гоню блоху б'є, а під носом ведмідь реве. 5. Не замітай чужої хижі — дивись, чи твоя заметена.

86. В чужой монастырь со своим уставом не суйся.

1. В чужий монастир з своїм уставом не ходи. 2. В чужу церкву з своїм уставом не носись. 3. В чужий черевик ноги не саджай. 4. Гість, як невільник, де посадять, там і сидить. 5. Гість хазяїнові не укажчик.

87. В чужом пиру похмелье.

1. Хто кислиці поїв, а на кого оскома напала. 2. Кому Варвари, а мені голову обірвали. 3. Адам ззів кисличку. а у нас оскома на губах. 4. Коваль зогрішив, а шевця повісили. 5. Синиця шкоду робить, а журавлям попадеться. 6. Мухи коня ззіли, а вовк помагав.

88. Вывести на чистую воду.

1. Вивести на сухеньке. 2. Брехня покажеться. 3. Правда, як олива, наверх вийде. 4. Вийде наверх, як олива на воді. 5. Брехнею не виберешся. 6. Не ми, так люди знають.

89. Вынь, да положи. Хоть роди, да подай.

1. Хоть із-за нігтя виколючи, та дай. 2. Телись, ялова, давай молока. 3. Забажалось мерзлого в Петрівку. 4. Заманулось, як серед зими криги. 5. Забавав печеної криги. 6. Забажалось, мов перед смертю. 7. Давай, хоч кров з носа.

90. Выше головы не прыгнешь. Див. Уши выше лба не растут.

1. Вище лоба очі не ходять. 2. Вуха повище лоба не ростуть.

91. Вышел сухим из воды.

1. Ускочив і вискочив. 2. Вислизнувся, як піскар із матні. 3. Його і в корці не піймаєш.

92. Где наше не пропадало. За кем наше не пропадало.

1. Лупи, козак, яйця по цілому на день. 2. Гулять, так гулять: бий, жінко, ціле яйце в борщ. 3. Сип, жінко, перцю, нехай нам на віку хоч раз гірко буде. 4. Хоч голий, та в поясі (в підв'язках).

93. Где раки зимуют. Див. Знает, где раки зимуют.

94. Где тонко, там и рвется. Где худо, тут и порется.

1. Де коротко — там і рветься. 2. До нашого берега ніщо добре не припливе: як не кізяк, то тріска. 3. У людей повна піч та горить, а у мене одна ломака, та й та не горить. 4. Хрін його батька знає: у багатого повна піч та горить, а у мене одно поліно, та й те не горить.

95. Глаза на мокром месте.

1. Кисне, як кваша. 2. Тонкослізка. 3. На кулаку сльози тре.

96. Глас вопиющего в пустыне.

1. Глас вопіючого в пустині. 2. Скоріше в курки молока випросиш. 3. Посеред зими льоду не випросиш.

97. Глуп, как пробка.

1. Світ зійшов, а ще такого дурня не бачив. 2. Дурний, як турецький кінь. 3. Дурний, як баран. 4. Дурний, як

сосновий пенъ. ~~5.~~ Дурний, як сало. 6. Дурний, як чобіт. 7. Дурний, аж гуде. 8. Тобі треба клепку вставить. 9. Дурний, аж крутиться. 10. Дурний, аж світиться. 11. Дурне, аж очі йому рогом лізуть. 12. Розумний, як Хведькова кобила. 13. Неначе з-за угла мішком прибитий. 14. Младенці в голові. 15. Царка в голові нема. 16. Нема кишок в голові. 17. Клепки не достає. 18. Не всі дома. 19. Вітер свище в голові. 20. Ума ні з шило нема. 21. Дурніший од попа. 22. Нема з тебе толку, хоч запали, так не трісне. 23. Ні з губи мови, ні з носу вітру. 24. Утербив бог душу, як у пенъ, та й кається. 25. Создав бог, та й ніс вицякав. 26. Ото дурень, був би ще більший, та вже нікуди. 27. Дурне сало. 28. Дід твій дрига: піймав жабу та й каже — риба. 29. В очах мигтить, а в голові свистить.

98. Говорила тебе я, ты не ешь грибов, Илья, не послушал и покушал,—ну и сам вини себя.

1. Коли б кізка не сказала, то б і ніжки не зламала. 2. Бачили очі, що купували — їжте, хоч повилазьте. 3. Хто не слухає тата, той послухає ката. 4. Не хотів слухати батька — послухай собачої шкіри. 5. Оце тобі наука, не ходи на двір без дрюка, — свиня звалить і віку умалить.

99. Говорят, что кур доят. Див. Ври, да знай же меру.

1. На Тетяну поговір, що Тетяна вмерла: вона лежить на печі й ноги задерла.

100. Гол, как сокол. Гол, как осиновый кол. Голь перекатная.

1. Голий, як турецький святий. 2. Голий, як миша. 3. Голий, як церковна миша. 4. Голий, аж крізь ребра

видно. 5. Голий, як бубон. 6. Голий, як долоня. 7. Голий, як палець. 8. Голий, як пень. 9. Голий, як мати народила.

101. Голенький ох, а за голеньким бог. Див. Бедность не порок.

1. Якби не ох, то б давно здох.

102. Голодній куме хлеб на уме (укр.).

1. Кому що, а курці просо. 2. Голодній курці просо на думці. 3. Нашій кумі все просо на умі. 4. Голодному хліб на думці (на гадці). 5. Хто про що, а я про Параску. 6. Голод усього навчить.

103. Голод не тетка.

1. Голод не тітка. 2. Як не під'їм, то й святих продам. 3. Голод і бреше, і краде.

104. Голодний, как собака.

1. Голодний, як собака (... як пес). 2. Їсти — аж живіт до спини тягне. 3. По животу, мов коти лазять. 4. Аж шкура труситься (болить). 5. Їсти, аж плач.

105. Голь на выдумки хитра.

1. Пішла голота на вигадки. 2. Підвів під пень кашлять. 3. Продав kota в торбі. 4. Під'їхав його так, що тільки ушами стрепенув. 5. Накадив йому під ніс.

106. Гони природу в дверь, она влетит в окно.

1. Заступи природу дверима, то вона тобі вікном. 2. Який удався, такий і згинеш. 3. Синицю і на салі поклади, то синиця синицею. 4. Хто родився вовком, тому лисицею не бути. 5. Крукові й мило не допоможе. 6. З чорної кішки білої не зробиш. 7. Скачи, бабо, хоч задом, хоч передом, а діла підуть своїм чередом.

107. Гора родила мышь.

1. Велика хмара, та малий дощ. 2. Ставивсь лє лев, а загинув як муха. 3. Дома лев, а на війні тхір.

108. Гора с горой не сойдется, а человек с человеком столкнется.

1. Гора з горою не зійдеться (не сходиться), а чоловік з чоловіком зійдеться. 2. Кінці з кінцями не стикаються (не сходяться).

109. Гора с плеч...

1. Баба з воза — кобилі легше. 2. Баба з воза — велика зрада: на возі легше — кобила рада.

110. Горбатого могила исправит.

1. Горбатого могила виправить (... а упрямого дубина). 2. Пізно старого кота учить гопки. 3. Коростяве поросля дарма чесати. 4. З чорної кішки білої не зробиш. 5. Лихого справить заступ та лопата.

111. Грех да беда на кого не живет.

1. Де люди, там і лихо. 2. Лиха не шукай, воно само тебе знайде. 3. Лихо приключки шукає.

112. Гречневая каша сама себя хвалит.

1. Гречана каша сама себе хвалить. 2. Дочку мати хвалила — поки з рук звалила. 3. М'ясом хвалиться, а воно й тюшки не їло. 4. Хвали мене, губонько, бо як не похвалиш, то я тя роздеру. 5. Чвапиться, наче та кобила, що віз побила. 6. Величається, як чумацька воша. 7. Величається, мов сучка в човні.

113. Гром не грянет, мужик не перекрестится. Див. На охоту идти — собак кормить.

1. Коли сіно в стозі, то забудь о бозі. 2. Як дитя не плаче, у матери думки нема.

114. Гроша нет за душой. Ни ломаного гроша. Ни слепой полушки.

1. У його грошей, як у жаби пір'я. 2. Ламаного шеляга нема (не варт). 3. І кішки в хаті нема. 4. Такий убогий, що й кошеняти нічим з запічка виманити. 5. Ні ножа, ні образа: ні зарізаться, ні помолиться.

115. Губа не дура, язык не лопатка,— знаєт, что горько, что сладко.

1. Знає свиня, що морква. 2. Не в потилицю битий. 3. Не заспить грушок у попелі. 4. І він колись під школою ночував. 5. Сова знає, де кури ночують. 6. Наздогад буяків, щоб дали капусти. 7. Буяк не дурак: на дорозі не росте, а все в огороді. 8. Занюхала ковбасу в борщі. 9. Савка не дурак — не б'є жінку та все мачуху. 10. Зна, де вовк, а де лисиця. 11. І наша губа не халыва: то ся би ззіла, як і ваша. 12. І моя ж душа не з лопуцька, і хоче того, що й людська.

116. Гусь свинье не товарищ. Див. Пеший конному не товарищ.

1. Гусь свині не товариш. 2. Кінь волю не товариш. 3. Погодилися, як порося з вовком. 4. Чешися кінь з конем, а віл з волом. 5. Шорник свитнику не товариш.

117. Давши слово — держись, а не давши — крепись.

1. Мовивши слово, треба паном бути. 2. Зарікалася свиня кіз'як їсти: коли біжить, аж трое лежить,— вона всі трое і ззіла. 3. Ти землю їв — зарікавсь. 4. Добре слово стоїть за завдаток.

118. Дареному коню в зуби не смотрят.

1. Даровому коневі в зуби не дивляться. 2. Дарованим конем не їздити. 3. З чужої торби хліба не жалують. 4. Що бог дасть, то все в торбу. 5. Що не попало, то клади в мішок.

119. Две собаки дерутся, третья не мешайся.

1. Де їдять, там не пхайся, а де б'ються, звідтіль утікай. 2. Де пси свої гризуться, там чужий не мішайся. 3. Свій з своїм січися, рубайся, а чужий не мішайся.

120. Двум смертям не бывать, одной не миновать.

1. Їдної смерті не минеш, а другої не буде. 2. Раз мати родила, раз і умирати. 3. Більше разу не ввреш. 4. Раз козі смерть.

121. Дела давно минувших дней. Преданья старины глубокой.

1. То ще тоді діялося, як шкурянні гроші були. 2. За царя Томка, як була земля тонка: пальцем проткни та й води напийсь. 3. Може воно колись і правда була, та тепер за брехню править.

122. Дела, дела, как сажа бела.

1. Живемо, як горох при дорозі: хто не йде, той не скубне. 2. Впав у біду, як курка в борщ.

123. Дело мастера боится.

1. По роботі пізнати майстра. 2. Видно між ложками ополоник. 3. Майстер зна, що кобилі робить. 4. Що вхопшть, то зробіть. 5. Пізнати сову по льоту. 6. Пізнати ворону по пір'ю. 7. Не заведе так пес, як вовк. 8. Митець голою паністарою їжаків бить.

124. Дело не медведь,— в лес не убежит.

1. Гуляй, тато — завтра свято. 2. Як до діла, так і сіла. 3. Сиди, Векло, бо ще не смеркло.

125. Делу время, потехе час.

1. Коли почав орати, так у сопілку не грати. 2. Ні гульня, ні робота. 3. Хто по обіді не оддише, того бог хазяїном не пише.

126. De mortuis aut bene, aut nihil. (О мертвых или хорошо, или ничего).

1. Про умерлого добре говори, а ні — мовчи.

127. (У него) Денег и куры не клюют. Див. Богат, и куры не клюют.

1. Там грошей і кури не клюють. 2. У нас грошей — й свпні не їдять. 3. Хіба птичого молока нема.

128. Денежка рубль бережет, а рубль голову стережет.

1. Хто шага не береже, той не варт копійки. 2. Із копійки рублі робляться.

129. Деньги счет любят.

1. Копійка любить, щоб її рахували. 2. Гріш круглий — розкотиться. 3. Запас біди не чинить.

130. День да ночь — сутки прочь.

1. День і ніч — сутки пріч. 2. Ніч — не мати, а день — не батько.

131. Держи карман шире.

1. Наставляй ширше, ато, бач, нікуди сипать. 2. Сьогодні з мішком, а завтра з торбинкою. 3. Який хват до вареників.

132. Держи ухо востро.

1. Бережи вуха, щоб не вкусила муха. 2. Оглядайся на задні колеса. 3. Не вір собаці, бо укусить.

133. Ешь борщ с грибами, держи язык за зубами.

1. Знай та гадай — мудрому досить, цить та дпш. 2. Потай бога, щоб і чорт не знав. 3. Дивись, мовчи, а своє роби. 4. Я вже то забула, що вчора їла. 5. Бачиш, не бачиш, а не брешш. 6. Чуй, не чуй, бач, не бач, а мовчи. 7. Тобі нехай золотом вуха позавішувані. 8. Не у всі дзвонить. 9. Мовчок: розбив тато горщик, а мати і два, та ніхто не зна. 10. Щоб з рота й пари не пустив. 11. Хто мовчить, той двох навчить.

134. Держись золотой середины.

1. Наперед не виривайся, ззаду не зоставайся, середини держись. 2. Наперед не виривайся, ззаду не лишайся. 3. Добре все по мірі. 4. Живись та під себе дивись. 5. Не крути, бо перекрутиш. 6. Не будь солодкий, бо проглотять, не будь гіркий — бо проплюють.

135. Десятая вода на киселе.

1. Десята шкурка на киселі. 2. Пень горів, а він руки нагрів, та й став йому дядьком.

136. Для милого дружка и сережка из ушка.

1. Для милого друга й вола з плуга.

137. Днем с огнем не сыщешь (не найдешь).

1. Шукай вітра в полі. 2. Пропав, як сірко в базарі. 3. І в світі, і в білому не знайдеш. 4. Ні слуху, ні про-слуху. 5. Удень з каганцем не одшукаєш.

138. До бога високо, до царя далеко.

1. До бога високо, до царя далеко, а ті панки, що хтять, те й роблять. 2. Пан далеко, а бог високо. 3. Не так пани, як підпанки. 4. Пани як пани, та вийти собаки.

139. Долг платежем красен. Див. Как аукнется, так и откликнется.

1. Як беруть — сто коней дають, а візьмуть і одного не дають. 2. Як лихо, то й «ходи, Петрико», а як п'ють та їдять, то на Петрика не глядять. 3. Як утопає — сокиру даває, а як порятовують і топорща жалув.

140. Дом — полная чаша. Див. Все есть, кроме птичьего молока.

141. Дорога ложка к обеду.

1. Дорога ложка до обіда. 2. Хто зразу дав, той два рази дав. 3. Дообід ложка, а післяобід не треба. 4. Порятуй мене в пригоді, а в добрім разі не потребуєм рятунку. 5. Чого Івась не навчиться, того й Іван не буде вміти. 6. Нагинай гілляку, доки молода.

142. Дорого яичко к Петрову дню.

1. Дороге яєчко к Великодню. 2. Не вчас даєш хліба густо, коли зубів в губі пусто. 3. Дорогий шаг до спо-віддя.

143. Долго Дунька ждять велела, даже брюхо заболело.

1. Ждали, ждали, та й ждання погубили. 2. Ждала, ждала, та й годі сказала. 3. Доки сонце зійде — роса очі виїсть. 4. Поки в баби поспіють книси, у діда не стане душі.

144. До свадьбы заживет.

1. Загоїться, поки весілля своїться. 2. Ще з того смерть не покажує.

145. Достанеться на орехи. Див. Будешь знать Кузькину мать.

1. Як дам тобі, то й ногами вкриєшся. 2. Почастую тим чаєм, що ворота підпирають. 3. Дістанеться на горіхи (на кабачки). 4. Освячу я йому воду в три батоги.

146. Дружба дружбой, а табачок врозь.

1. Брат мій, а хліб їж свій. 2. Свій не свій, а в горох не лізь. 3. Сват не сват, а мого не руш нічого. 4. Брат братом, сват сватом, — а гроші не рідня. 5. Хоч ми собі брати, але наші кешені не сестри. 6. Нюхачів багато, а табаки нема.

147. Дуракам счастье.

1. Дурневі бог щастя дає. 2. Дурень нічим ся не журить: горілку п'є і люльку курить. 3. Дурному дасть бог щастя, та не дасть розуму. 4. О, де ви такі розумні й понабиралісь.

148. Дуракам закон не писан.

1. Дурням закон не писаний. 2. Скоріш дурень одурить розумного, як розумний дурня на розум наведе. 3. Дурному море поколіна. 4. Дурному гори немає, а все низ. 5. З дурнем і в ступі не справишся. 6. З панами рідко, а з дурнями ніколи не ставай. 7. З дурнем пива не звариш. 8. З сліпим дороги не знайдеш. 9. З розумним розуму наберешся, а з дурним і останній загубиш. 10. Кого бог хоче покарати, то перше розум відійме. 11. Лучче з розумним у пеклі, ніж з дурним у раю.

12. Чим мудрий встидається, тим дурний величається.
13. Один дурень камень у воду кине, а десять розумних не витягне. 14. Лучче з розумним два рази загубити, як з дурнем раз знайти.

149. Дым коромыслом.

1. Дим стовпами.

150. Его не бьет, кто не хочет. Его ленивый не бьет.

1. Ледачого і в церкві б'ють. 2. Ледачого і в церкві б'ють, нігде не минуть.

151. Едеш на неделю, хлеба бери на месяц.

1. Їдеш на один день, а хліба бери на тиждень. 2. Хоч їду в гостину, та беру хліба у торбинну.

152. Еле-еле душа в теле.

1. Як з хреста знятий. 2. Як з того світа встав.
3. День біжить, а три дні лежить. 4. На ладан дише.
5. Тільки живий та теплий.

153. Если бы да кабы да во рту б росли грибы, то был бы не рот, а огород.

1. Ї, якби та якби та вирости на голові гриби, то був би город. 2. Добре сулиш, та негарно міриш. 3. Хіба я тобі загадав море випить.

154. Есть, да не про вашу честь.

1. Не для пса ковбаса, не для Кузьми гроші. 2. Є сало та не можна достати: високо висить. 3. Не для Гриця паляниця. 4. Зачиняються царські врата для нашого брата.
5. Є сало, та не для кота.

155. Ешь — не хочу. Ешь, пей, душа — не хочу.

1. До схочу їж. 2. До несхочу їж.

156. Ждать у моря погоди. Див. Сиди у моря та жди погоди.

1. Жди, море, погоди. 2. Люди, посіявши, та ждуть. 3. Мовчи та диш, не кажи, що спиш.

157. Живут, как собака с кошкой.

1. Живуть, як кішка з собакою. 2. Так любляться, як собака з кішкою. 3. Не помиряться, як два коти над салом. 4. Собака собаки не мине. 5. Трудна згода, де огонь та вода. 6. Очерет з водою не помиряться: хоч вітру нема, все лаються. 7. Як пороса з вовком (погодились). 8. Хоч і полаємось, нам з тобою дітей не христить.

158. Жизнь прожить — не поле перейти. Див. Море переплыть — не поле перейти.

1. Вік прожить — не поле перейти. 2. Жить — не вола кормить. 3. Вік не вилами перепхати.

159. Житье, что гороху при дороге: кто ни пройдет, тот и скубнет (укр.).

1. Маюся (живу), як горох при дорозі; хто йде, той скубне (... йде не мине). 2. Живе так, як сорока на тину — хто йде, сполохне. 3. Великий світ, та нема де дітися. 4. Жив, не живе — паскудить своїм світом. 5. Життя провадить собаче.

160. Заблудился между трех сосен.

1. Опинився, як Панас на тім боці. 2. Задумався, як собака в човні. 3. Був у Римі, та й папи не бачив. 4. Бачить під лісом, а не бачить під носом. 5. Заблукав межі хатою й коморою. 6. Бачить, що в хижу, та две рей не знайде.

161. Задали памятку, что до новых веников не забудет. Ему досталось на орехи. Будет он меня помнить.

1. Тямитиме (пам'ятатиме) до нових віників і до судної дошки, покіль аж пороху на очі насиплють. 2. Буде він тямив, доки буде жив. 3. Буде знати сьому масляну. 4. Амінь тобі буде.

162. За двумя зайцами погонишься, ни одного не поймаешь.

1. Хто два зайці гонить, жодного не догонить. 2. За більшим поженись, та й того рішиє. 2. Тобі хоч діжу з тістом, та все мало. 4. Хоч і діжу з тістом оддай, то ще буде клясти, що важко нести.

163. За деревьями леса не видит. Див. Из-за деревьев не видно леса.

1. В лісі був, а дров не бачив. 2. Бачить під лісом, а не бачить під носом. 3. З неба зорі хапає, а під носом не бачить. 4. За гоню блоху б'є, а під носом ведмідь реве.

164. Задирает нос.

1. Величається, мов куций бик у череді. 2. Підняв морду так, що й кочергою носа не дістанеш. 3. Кирпугнути. 4. Дере голову, як попова кобила. 5. Кива головою, неначе кобила в Спасівку. 6. Величається, як засць хвостом. 7. Величається, мов сучка в човні. 8. Величається, як чумацька воша.

165. Задним умом крепок.

1. Мудрий лях по шкоді. 2. Якби той розум спереду, що тепер ззаду. 3. Якби знаття, що в кума пиття, то б сам пішов і дітей забрав.

166. Закон, что дышло, куда повернул, туда и вышло.

1. Закон як помийниця, що в нього налиף, тим і смердітиме. 2. Мужича правда колюча, а панська на всі боки гнуча. 3. Не прав вовк, що козу ззів — не права й коза, що в ліс пішла. 4. Не ходи до суду, бо хліба не буде. 5. Єдині руки право пишуть, єдині і мажуть. 6. Куди вітер, туди й війт.

167. Заладила ворона Якова, одно про всякого.

1. Затвердила сорека Якова, та все одно про всякого. 2. Як з тобою товкувать, то треба ночувать. 3. З ним не виведе сирави і той, що у болоті. 4. Що буде, то буде, а горілки пить не покину.

168. За морем телушка полушка, да рубль перевозу.

1: За морем телушка полушка, та перевіз дорог. 2. За морем вовк три гроші, та руб перевозу.

169. Запас беды не чинит. Див. Береги денежку про черный день.

1. Запас біди не чинить, а їсти не просить. 2. Нехай лежить, воно їсти не просить. 3. Хліб у дорозі не за-тяжнть.

170. За свой труд он попал в хомут.

1. За мое жито, мене й бито. 2. Нашим салом та по нашій шкурі. 3. Била Хима Евдокима, пішла позивати, присудили Евдокиму ще Хими прохати.

171. За семь верст (миль) киселя хлебать.

1. За сім миль киселю їсти. 2. Так, як кажуть за дванадцять миль киселю: ні з цього, ні з того приїхала

до мене кума з Ніжина. 3. За кавалок кишки сім миль пішки.

172. За словом в карман не полезет.

1. Завзяте, як панське щеня. 2. Еге, ця на обидві кована. 3. Не плюй, бо вона й сама чвіркне. 4. Се така баба, що чорт їй на махових вилах чоботи оддавав. 5. Не дасть собі в кашу наплювать. 6. Хоч насподі лежатиму, а увічі плюватиму. 7. Оттак, матінко, лихі люди: як напало на мене семеро перекупок, то ледве одгризлась.

173. Заставь дурака богу молиться — он и лоб разшибет.

1. Загадай дурному богу молитися, він і голову розіб'є. 2. Дай дурню товкач, він і вікна поб'є. 3. Пошли дурня по раки, а він жаб наловить. 4. Заставили чоловіка моркву стругаги. 5. Пошли дурня по масло, то й в печі погасне.

174. За ушко да на солнышко.

1. За вухо на сухе.

175. За что боролись?

1. Слава не поляже, не поляже, а розкаже. 2. Шкода заходу. 3. Із ворон почали, а на сороки перевели. 4. Працювали до синього поту. 5. За що боролися?

176. За что не возмется, — все из рук валится.

1. Все йде в так, пішло на пси. 2. Ні кує, ні меле.

177. За что купил, за то и продаю.

1. За що купив, за те й продаю. 2. З пальця не виссав.

178. За шею не каплет.

1. Не за шию капає. 2. Хіба на панщину гонять?
3. Оце нетерплячка бере. 4. Поволі, бо попа звалиш.
5. Хіба тобі дощ за шию іллє.

179. Знать будеш Кузькину мать.

1. За дев'ятими ворітьми гавкнеш. 2. Знатимеш, по чім ківш лиха. 3. Буде знать, по чім в Тростянці гребінці. 4. Як дам тобі, так і зорі позбираєш. 5. Пам'ятатимеш до нових віників.

179а. Показать Кузькину мать. Див. Знать будеш Кузькину мать.

1. Знатимеш ти Кузькину матір. 2. Почухаєшся, де й не свербить.

180. Знает, где раки зимуют. Див. Знать будеш Кузькину мать.

1. Знає, де раки зимують. 2. Буряк не дурак: на до-розі не росте, а все в городі. 3. Сова знає, де кури по-чують. 4. Не в потилицю битий. 5. Зна, де вовк, а де лисиця. 6. Сова спить, та кури бачить. 7. Угору плює, а в рот хапає. 8. Занюхав ковбасу в борщі. 9. Такий, що в одне ухо влізе, а в друге вилізе. 10. Савка не ду-рак: не б'є жінку, та все мачуху. 11. Бас гуде, скрипка грає, — Іван мовчить, та все знає. 12. Знає свиня, де морква. 13. Як спить, то не їсть, а як їсть, то не дрімає.

181. Знает, как свои пять пальцев.

1. Він мене знає, як чоботи на своїх ногах.

182. И в голову не приходило.

1. Не думав і в головах не покладав. 2. І вві сні не снилося.

183. И волки сыты, и козы целы.

1. Щоб вовк був ситий і баран цілий. 2. І кози ситі, й сіно ціле.

184. И в ус не дует. Див. Васька слушает да ест.

1. І вусом не моргне. 2. І в ус не дме. 3. Вовк сливи поїв — Гапон вусом моргає. 4. На вовка помовка, а зайці кобилу ззіли. 5. Це йому й за вухом не свербить.

185. И в хвост, и в гриву.

1. Б'ють і плакати не дають. 2. За моє жито та мене і бито. 3. З вас деруть ремінь, а з їх, бувало, і ліф топили. 4. Дере з живого і мертвого. 5. Не повернешся — б'ють і перевернешся — б'ють.

186. Игра не стоит свеч. Див. Овчинка выделки не стоит.

187. Играть первую скрипку.

1. За паша в них в отарі. 2. Задніх не пасе. 3. Великої кошари свиня. 4. Старої корови пузир. 5. Із ради його не викидати.

188. Идет, как корове седло. Див. Как корове седло идет.

1. Так до діла, як свиня штани наділа. 2. Замкнув вовка серед вівці. 3. Паладив дід хижу для баби: то лазили кішки — стали лазити собаки.

189. Итти наугад.

1. Навмання іти.

190. Из-за деревьев не видно леса. Див. За деревьями леса не видит.

1. За злиднями (через злидні) й світа не бачить. 2. В лісі був, а дров не бачив.

191. Из искры возгорится пламя.

1. З малої хмари великий дощ буває. 2. Лиха іскра поле спалить, а сама щезне.

192. Из кожи лезет вон.

1. Із шкури виринає. 2. Аж очі йому рогом лізуть. 3. Узялися за діло, як воші за тіло.

193. Из огня да в полымя.

1. З дощу та під ринву. 2. Утікав перед вовком, а впав на ведмедя. 3. Від огню біжу, а в воду скачу. 4. Пожививсь, як сірко паски. 5. Пожививсь, як пєс макогоном. 6. Поправився з печи на лоб.

194. Из песни слова не выкинешь.

1. Із пісні слова не викидають. 2. К слову іде й прислів'я.

195. И калачом не заманишь.

1. Хочеться, як голому на вулицю. 2. Тепер йому так, як грішникові до гарячої сковороди. 3. Рад, як сирота трлсці. 4. Так тому рад, якби йому пси обід зїли.

196. И на нашей улице будет праздник. Див. Будет и на нашей улице праздник.

1. Буде й на нашому тижню свято. 2. Колись і на моїм подвір'ї буде болото (худоба, а од неї і гній). 3. Колись і в моє віконецє засвітить сонце. 4. Колись і на нас сонечко гляне. 5. Діждусь і я тії години, що будуть по шагу дні.

197. И на солнце есть пятна.

1. Нема нічого без але. 2. Кривого дерева в лісі найбільше. 3. Нема такого дерева, щоб на ньому птиця не сідала. 4. Нема чоловіка без вад.

198. И рад бы в рай, да грехи не пускают.

1. Рада б душа в рай, та гріхи не пускають.
2. Рада б мама за пана, та пан не бере.
3. Великий рот у вола, а говорити не може.
4. Є ложка, та в мисці нема.
5. Є в глеку молоко, та голова не влізе.
6. Очі б їли а губа не хоче.
7. Їв би очима, та душа не приймає.
8. Любить солодке, та морда коротка.

199. И смех, и грех. И смех, и горе.

1. І сміх, і біда, і людям сором казати.
2. І стид говорити, і гріх потаїть.
3. І сміх, і гріх.

200. Ищет рукавиц, а они за поясом.

1. Бачить під лісом, а не бачить під носом.
2. З неба зорі хапає, а під носом не бачить.
3. У воді стоїть, а води просить.
4. Він коня шукає, а кінь його.
5. Болить бік дев'ятий рік, та не знаю, в котрім місці.

201. И ухом не ведет.

1. Ухом веде.
2. І вухом не веде.
3. Не чує полуску.
4. Йому й за вухом не свербить.

202. Ищи ветра в поле.

1. Шука (пішов шукати) пустого вітра в полі.
2. І слід пропав.
3. Митькою поминай.
4. Жалкує за вчорашнім днем, що добрий був.
5. Пропав, як здимнів.
6. За водою пішло.

203. Кабы знать, где упасть, так соломки бы подстлал. Наперед не узнаешь, где найдешь, где потеряешь. Див. Не знаешь, где найдешь, где потеряешь.

1. Коли б знаття. де упаду, то б соломки підстелив.
2. Якби знав, де найду, то б туди пішов, а якби, де

загублю, то туди б не йшов. 3. Не знаєш, з якого боку зайти. 4. Пішло щастя в ліс по пруття.

204. Каждый сверчок знай свой шесток.

1. Коли не пиріг, то й не пирожися, коли не тямш, то й не берися. 2. Коли не Кирило, то не пхай там рило. 3. Чепшися кінь з конем, а віл з волом. 4. Знай, коза, своє стійло. 5. Свиня в наритниках, то вже й кінь. 6. Коли не коваль, то і руки не погань. 7. Знай, кобило, де брикати. 8. Усякий Веремій про себе розумій. 9. Кулик на місці соколиним не буде птичим господином. 10. Чи може сова в сонце дивитись. 11. Клекіт орлячий з-під хмари чути. 12. Ігумену діло, а братії зась.

205. Каждый за себя, а бог за всех.

1. Кожен за себе, а бог за всіх. 2. Святився б гурток, коли б не чортова ззіжа.

206. Как аукнется, так и откликнется. Див. Долг платежом красен.

1. Як у лісі гукнеш, так і одгукнеться. 2. Як гукають, так і одгукуються. 3. Як зовуть, так і одкликаються. 4. Як стукне, так і гукне. 5. Як пішла пішком, так і прийшла з порожнім мішком. 6. З нічим до млина, впорожні додому. 7. Коли не йде, то і не везе. 8. Яка харч, така і робота. 9. Якою мірою міряєш, такою тобі одміряють. 10. От тобі наука: не ходи на двір без дрюка, свиня звалить і віку умалить. 11. Як Сірка годують, так він і гавка.

207. Как бог на душу положит.

1. Кат зна як робить. 2. Так-сяк на косяк, не по людськи. 3. Зробив людям на сміх. 4. Зробив аби-як, яє базав дяє.

208. Как волка не корми — все в лес смотрит.

1. Скільки вовка не годуй, а він у ліс дивиться.
2. Вовча натура в ліс тягне.
3. Видно, яка вдаль.
4. Ніхто чорта не сіяв, а родиться.
5. Каплюху хоч родзинками годуй, а все буде каплюха.
6. Не будь тим індіком (свиннею), що моркву рив.

209. Как в воду опущенный.

1. Як з хреста знятий.
2. Як з того світа встав.
3. Наче курча впустив.
4. Опустився, як на воду.
5. Ходжу, наче чоловіка згубив, або - що.
6. Розживемось, як сорока на лозі, а тінь на воді.

210. Как гром с ясного неба. Див. Как снег на голову.

1. І в погоду грім часом ударить.

211. Как корове седло. Див. Идет, как корове седло.

1. Як корові сідло.
2. Пристало, як свині наритники.
3. Така подоба, як свиня в хомуті.
4. Оде нарядились, як теля в мішку.

212. Как кот заплакал.

1. Як кіт наплакав.
2. Трохи, як комар наплакав.
3. Як в зайця хвоста.
4. Як пилинки в морі.
5. Багацько, як у голомозего чуприни.
6. Вхопив, як шилом борщу.

213. Как несолоно хлебал.

1. Облизня сніймав.
2. Пішов і пішов — мов мила ковтнув.
3. Пожививсь, як собака мухою.
4. Пішов, як стріпаний.
5. Ухопив шилом патоки.
6. Пожививсь, як сірко макогоном.

214. Каков поп, таков и приход. Див. Яблочко от яблони недалеко падает.

1. Який піп, така його й паравія.
2. Без причини і смерти не буде.
3. І чиряк даремно не сяде, хіба по-

чешеш. 4. Який пастух, така й череда. 5. Який піп, таке й благословення. 6. Який Сава, така й слава. 7. Яка грушка, така й юшеа. 8. Яба пряжа, таке й полотно. 9. Яке частування, таке дякування. 10. Яке поїхало, таке й повернуло. 11. Яка пшениця, така й паляниця. 12. Яка хатка, така й пані-матеа. 13. Який гість, така йому чість. 14. Дешевої рибки і юха дешева.

215. Как ножом по сердцу. Как серпом по шее.

1. Як різцем одрізало. 2. Підкосило, як косою.

216. Как рыба об лед бьется. Див. Бьется, как рыба об лед.

1. Б'юся, як риба об лід. 2. Кидається й сірою собакою й білою, а ради не дасть. 3. Б'ється сірою собакою — нічого не вдіє. 4. Тиняється, як старець попід тинню. 5. Дожився до самого краю. 6. За що мене господь карає: чи я уплів, чи я убрів, чи я в середу ковбасу ззів. 7. Бо благоденствує. 8. Кажуть, що з лиха вмиреш — отже ні.

217. Как с гуся вода. Див. С нас беда, как с гуся вода.

1. Зійде, як вода з гуски. 2. Пропало, як на собаці. 3. Присохне, як на собаці.

218. Как с козла молока. Див. Толку, что с козла молока.

1. Розживемось, як сорока на лозі, а тіль на воді.

219. Как снег на голову. Див. Как гром с ясного неба.

1. Напав, як сніг на голову. 2. Накрив мокрим рядном.

220. Как собака на сене лежит: сама не ест и другому не дает.

1. Лежить собака на стерні — і сама не буде їсти, і другому не дасть. 2. Ані нам, ані вам. 3. І сам не гам, і другому не дам.

220а. Собака на сене лежит, сама не ест и другим не дает. Див. Как собака на сене лежит...

221. Как у Христа за пазухой.

1. Життя їм, як у Христа за пазухою. 2. Як у бога за дверима. 3. Як у батька за пазухою. 4. Як пампух в олії. 5. Упав у гаразд, як муха в сметану.

222. Как, февраль, не злился, как ты, март, не хмурился, — все весною пахнет.

1. Дми, Дми — не к Різдву, а к Великодню.

223. Камень на камне не оставлю.

1. До камня зруйнувати. 2. На канцур'я побити. 3. У щент потрощити. 4. До цурки побити.

224. Капля и камень долбит.

1. Вода й камінь довба.

225. Как капля камень долбит. Див. Капля и камень долбит.

226. Как сыр в масле катается (купается).

1. Плаває, як вареник у маслі. 2. Валяється, як почка (нірка) в салі. 3. Гуляє, як риба в морі. 4. Добре чорту в дудку ґрати, сидячи в очереті — одну зломить, другу виріже.

227. Клин клином выгоняют.

1. Клин клина вибиває. 2. Біда біду гонить. 3. Біда біді на слободі. 4. Бідою біді не допоможеш.

228. Когда дрова горят, тогда и кашу варят. Див. Куй железо, пока горячо.

1. Не тоді до млина, як вітра нема. 2. Хапай, Петре, поки тепле. 3. Напиймося тут, бо в небі не дадуть. 4. Двічі літо не бува.

229. Когда рак свистит. Див. После дождика в четверг.

1. Як хан долізе до Криму. 2. Тоді будеш мати, як старий чорт візьметься помирати. 3. І голова посивіє (поки діждусь). 4. Як сова світ уздрить. 5. Як свиня на небо гляне. 6. Тоді це буде, як свині з череди йтимуть. 7. Як на долоні волосся поросте. 8. Пождіть, діти, поки бог на кисіль шкурку натягне. 9. Не було в зайця хвоста і не буде.

230. Коготок увяз — всей птичке пропасть.

1. Як вухо ввірветься, то і дзбан розіб'ється. 2. Кого біда учепиться, того тримається і руками, і ногами. 3. Біда за біду чіпляється. 4. Як пішло вже на лихо, то діжде до погибели.

231. Коли не по коню, то по оглобле (т. е. хлещуть). Див. **Не по коню, да по оглобле.**

232. Комар носа не подточит.

1. Як без мила підголив. 2. Хоч украв, аби добре сховав. 3. Нема об що і зачепитись. 4. Ні за віщо і рук зачепити. 5. Не присікаєшся. 6. Не прикопаєшся.

233. Кому на роду написано. Див. Видно, так на роду написано.

1. Кому як на роду написано. 2. Скачи, бабо, хоч задом, хоч передом, а діла підуть своїм чередом. 3. Така вже планида надійшла. 4. Така година надійшла.

234. Конец венчает дело.

1. Кінець діло хвалить. 2. Кінець і вінець. 3. От тобі віз і перевіз.

234а. Хорошо смеется тот, кто смеется последний. Див. **Конец венчает дело.**

1. З посміху люди бувають.

235. Концы в воду.

1. Кінці в воду ховати. 2. Потаї бога, щоб чорт не знав.

236. Конь о четырех ногах, да и то спотыкается.

1. Кінь з чотирма ногами та спотикається. 2. Ї в глеку молоко, та голова не влізе (... Розбити та в борито налити — можна без ложки наїстись).

237. Концов с концами не сведешь. Лишь концы с концами сходятся.

1. Аби кінці з кінцями позводити. 2. Хоч би своє пожити. 3. Аби пень через колоду.

238. Корень учения горек, да плод сладок.

1. Нема муки без науки. 2. Доки не намучиться, доти не навчиться. 3. Не терши, не м'явши, не їсти калача. 4. За невміння деруть реміння. 5. Ведмедя, коли вчать танцювати, то 'му на сопілку грають.

239. Косится, как среда на пятницу.

1. Скрививсь, як среда на п'ятницю.

240. Кошке игрушки, а мышке слезки.

1. Кішці смішки, а мишці слізки. 2. Коту жарушки, а мишці смертушки. 3. Кому весілля, а курці смерть.

241. Кривдой весь свет обойдешь, а назад не воротишься. Див. Враньем полсвета пройдешь, а назад не воротишься.

1. Туди брехнею пройдеш, а назад трудно. 2. З брехні не мруть, а більш віри не ймуть. 3. Все в оренді, брехня не в оренді. 4. Нема того дерева, щоб на йому яка птиця не сиділа; нема того чоловіка, щоб хоч трохи не збрехав.

242. Крутится, как белка в колесе. Див. Вертится, как белка в колесе.

1. Крутиться, як вуж на сковородці. 2. Крутиться, як гайно в ополонці.

243. Кто в лес, кто по дрова.

1. Хто в ліс, а хто по дрова. 2. Хто в горох, а хто в сочавицю. 3. Хто на хвості, хто на голові, а хто на колесі. 4. Одне к лісу, друге к бісу. 5. Два коти в однім мішку не помпяться. 6. Де Рим, де Крим, а де попова груша.

244. Кто в море не бывал, тот и горя не видал. Кто нужды не видал, и счастья не знает. Кто на войне не бывал, тот припадкою (в припадку) воды не пивал.

1. Хто великого не бачив, той і малому дивується. 2. Хто новини не бачив, той і ветоші рад.

245. Кто прав, кто виноват — судить не нам.

1. Бугай реве і ведмідь реве — хто кого дере, і чорт не розбере. 2. Без попа не розбереш. 3. Кат вас розбере. 4. Чорт його підвів, а чорт його не знає.

246. Кто смел, тот два с'ел. Див. Смелым бог владеет.

247. Кто старое помянет, тому глаз вон.

1. Хто старе поминає, той щастя не має. 2. Хто старе пом'яне, тому розпikши палець та в око.

248. Куда глаза глядят. Куда ноги понесут.

1. Берега пустився. 2. Світ за очі подався.

249. Куда Макар телят не гонял.

1. Послав туди, де козам роги правлять 2. Туди тебе зашлють, де волам роги правлять, а кіз кують підковами. 3. Пошлють кіз кувати.

250. Куда конь с копытом — туда и рак с клешней.

1. Куди кинь з копитом, туди й жаба з хвостом. 2. Коваль коня кує, а жаба й собі ногу дає. 3. Не всім туди раком лізти, де зозуля кує.

251. Куда ни кинь — все клин.

1. Сюди кинь, туди кинь, то все голим на п'яти. 2. Куди не кинь, а наверх дірю. 3. Трудно вийти з біди, як каменю з води. 4. Біди ні продати, ні проміняти — і грім біди не заб'є.

252. Куда тебя нелегкая угораздила (или несет, занесла).

1. Куди тебе чорти занесли? 2. Куди ти сліпма лізеш? 3. Кинь мене, боже, де мене не треба. 4. Куди ти, очмано, лізеш? 5. Пірвався, як з мотиною на сонце.

253. Куда уж нам, грешным.

1. Їж коза лозу, коли сіна немає. 2. Кому весілля, а курці смерть. 3. Живем, як горох при дорозі, хто не

йде, той не сзубне. 4. Де вже нам, грішним, — тільки й ходу що з мосту та в воду. 5. Чи ми знаємо, сліпий народ!

254. Куда уж нам с суконным рылом да в калачный ряд. Див. Со свиним рылом да в калашный ряд.

1. З свинячим писком та в пшеничне тісто. 2. З свинячою мордою у бубличний ряд. 3. Нашому маляті лиш слинку ковтати. 4. Замішався, як полоник межи ложками.

255. Курица не птица.

1. Швець не купець, а коза не товар.

256. Куй железо, пока горячо. Див. Когда дрова горят, тогда и кашу варят.

1. Коваль клепле, доки тепле. 2. Лови рибку, як ловиться. 3. Раз літо родить. 4. Весна раз красна. 5. Хапай, Петре, поки тепле. 6. Тоді дівку віддавай, поки люди трапляються. 7. П'ятниця вдруге не трапиться. 8. Їж, поки рот свіж, а як помреться, то все минеться. 9. Напиймось тут, бо в небі не дадуть. 10. Гуляй, дитино, покиль твоя година.

257. Ларчик просто открывался.

1. Густо дивиться, та рідко бачить. 2. За великим носом нічого не бачить. 3. Зорі лічить, а під носом не бачить. 4. Нігде правди діти. 5. Ниточка доведе клубочка. 6. Мішок — та не зав'язаний. 7. У воді стоїть, а води просить. 8. На коні їде і коня шукає.

258. Лбом стены не прошибешь.

1. Головою стіни не проб'єш. 2. З багна хліба не спечеш. 3. Батога з піску не уплетеш. 4. Проти гори піском не сипати. 5. Голим задом їжака не задавиш.

259. Ласковый теленок двух маток сосет (укр.)

1. Ласкаве теля дві матки ссе.

260. Лежачего не бьют. Обиженного обижать — двойной грех (два греха).

1. Хоч хто мал — не топчи його в кал. 2. Лежачого не бьют. 3. Лежачого не займай. 4. На похиле дерево і кози не скачуть. 5. Щирий козак ззаду не нападається.

261. Лес рубят — щепки летят. Див. Снявши голову, по волосам не плачут.

1. В лісі дрова рубають, а до села тріски падають. 2. Пани деруться, а в хлопів чуби тріщать. 3. Де бо-рошно, там і порошно. 4. Взяв чорт батіг, нехай бере і пужално.

261а. Где пьют — там и льют. Див. Лес рубят щепки летят.

1. Де п'ють — там і ллють. 2. Де п'ють — там ллють, без шкоди не бува, аби здорова наша голова.

262. Летит, как стрела (пуля). Мечется, как бешенная (угорелая) кошка.

1. Гонить, як вітрів батько. 2. Біжить, мов з шибениці зірвався. 3. Вихопився, як Пилип з конопель. 4. Вирвався, як заєць з конопель. 5. От побіг, мов скажений. 6. Крутиться, як дзига. 7. Такий жвавий, як біс уночі. 8. Ото драпонує, аж потилиця лиска. 9. П'ятами накивав, аж залопотіло. 10. Тільки чуприна майорить.

263. Либо (или) пан, либо (или) пропал (укр.)

1. Або пан, або пропав. 2. Нуте, браття, або добути, або дома не бути. 3. Або рибку ззісти, або на дно сісти. 4. Піднімайте, свині, хвости, бо глибоко морем брести.

264. Лиха беда — начало.

1. За початком діло становиться. 2. Добре начало — половина діла. 3. Почин — кращий од грошей.

265. Ловит рибку в мутной водице.

1. В мутній воді рибу ловить.

266. Ломаного гроша не стоит. Див. Гроша нет за душой.

1. Стільки варт, як сіль до оселедця. 2. Ні шеляга не варт. 3. Корпети на два шаги, та й ті щербаті.

267. Ломиться в открытые двери.

1. У лісі дерева шукає. 2. За онучу збили бучу. 3. Дереться на стіну. 4. Пнеться, як жаба на купину. 5. Ось смілий — на лежачу колоду сам верхи зліз.

268. Лучшее — враг хорошего.

1. Лучче живий хорунжий, як мертвий сотник. 2. Лучче маленька рибка, як великий тарган. 3. Добре добувши, кращого не шукай. 4. Горобець — молодець, а ластівка краша.

269. Лучше поздно, чем никогда.

1. І я навчуся на сьомій дитині дівочити. 2. Не тепер, так в четвер. 3. Прийде воза до воза та й скаже «мекеке».

270. Лучше хлеб с водой, чем пирог с бедой.

1. Лучче їсти хліб з водою, ніж буханець з бідою. 2. Лучче погано їхати, чим хороше йти. 3. Лучче живий хорунжий, ніж мертвий сотник. 4. Лучче солom'яний дід, як золотий син. 5. Лучче маленька рибка, як великий тарган. 6. Як з лихим квасом, то ліпше з водою, аби не з бідою.

271. Любит, как собака палку.

1. Любить, як собака цибулю. 2. Рад, як сирота трясеці. 3. Терпить його, як сіль в оці. 4. Догоджає, як чирякові на роті. 5. Любить його, як хрін в оці.

272. Лыка не вяжет.

1. Галушкою вдавився. 2. Язик, мов повстаний. 3. Говорить, мов блекоти об'ївся. 4. Не тямить голова, що язик лепече.

272а. Из рук все валится.

1. Робить, як мокре горить. 2. Ні кусш, ні мелеш. 3. Береться, паче не своїми руками. 4. З рук паде все.

273. Любишь кататься, люби и саночки возить. Див. Чтобы рыбки с'естъ, надо в воду лезть.

1. Любиш їздить, люби й саночки возить. 2. Яким мечем воював, таким і поліг. 3. Катюзі по заслугі. 4. Яку голову маєш, ту ж і носи здорова. 5. Скотилась баба з неба, так їй і треба.

274. Мал золотник, да дорог.

1. Мал золотник, та важок. 2. Ворона маленька, та рот великий (...а великий кусок м'яса ковтне). 3. Здається, й мала пташка, та кігті гострі. 4. Мале щеня, та завзяте. 5. Хоч мале, та натоптуване. 6. Хоч мале, та вузлувате. 7. Малі тілом, та великі духом. 8. Невеликий чорт, та великі яйця несе.

275. Маленький, да удаленький. Див. Мал. золотник, да дорог.

276. Маслом каши не испортишь.

1. Масло каші не портить. 2. Каші маслом не зіпсуєш. 3. Сметаною вареників не спортиш.

**277. Медной посуды — крест да пуговица; рога-
той скотины — таракан да жуковица (или петух
да курица). Только и посуды, что сучки в брев-
нах. Див Богат Мирошка, а животных — собака да
кошка.**

278. Мели, Емеля, твоя неделя.

1. Хто багато говорить, той мало творить. 2. Котра
корова багато реве, то та молока мало дає. 3. Не мели,
як пустий млин. 4. Лепечи що хоч, аби губа не гуляла.
5. Говорить, що слиня до губи принесе. 6. Наказав три
мішки гречаної вовни. 7. Там такого наговорив, що
і класти нікуди. 8. Оце наказав: три мішки гречаної
вовни, та усі три неповні. 9. Що й казати, як нічого
слухати. 10. Мовчить, як сорока в гостях.

279. Милые бранятся — только тешатся.

1. За все гаразд, за все добре, що жінка маленька;
він поб'є й полає — вона веселиться. 2. Од милого пана
не болить і рана. 3. Милого друга мила і пуга.

**280. Мне все это трын-трава. Это мне все ни-
почем.**

1. Через голови плює. 2. Йому все дарма. 3. Йому й
чорт не брат. 4. Легко, як дурному з гори збігти.
5. Легко, як п'яному з гори котитись. 6. Як трава на
гостру косу.

280а. Трын - трава. Див. Мне все это трын - трава.

281. Много будеш знать, скоро состаришься.

1. Як багато будеш знать, то скоро зостарієшся. 2. Не
питайся, бо старий будеш. 3. Більш будеш знати, менш
будеш спати. 4. Хто багацько знає, той мало має.

282. Молчит, как воды в рот набрал.

1. Мовчить, наче води набрав у рот. 2. І пари з рота не пустить. 3. Заціпило йому язык. 4. Мовчить, як стіна. 5. Як овечка, не скаже ні словечка. 6. Ні чичирк, і дух притаїв.

283. Море переплыть, не поле перейти. Див. **Жизнь прожить — не поле перейти.**

234. М'я хата с краю, ничего не знаю (укр.).

1. Про мене — нехай вовк траву їсть. 2. І сном, і духом не знаю. 3. Не журиться Онтин об тім: батько вмирає, а він блини вминає. 4. Моя хата з краю — нічого не знаю,

285. Мыло серо, да моет бело.

1. Чорна корова — біле молоко. 2. Лазня в калу стоїть та людей мие. 3. Хоч риба на виду, так маслаки доладу. 4. Не великий чорт, а великі яйця несе.

286. Мягко стелет, жестко спать. Див. **Волк в овечьей шкуре.**

1. М'яко постелить, а твердо спати. 2. Добре говорить, а зле творить. 3. Без мила в душу лізе. 4. Дивиться лисницею, а думає вовком. 5. У вічі, як лис, а за очі, як біс.

287. На бедного Макара и шишки валяются.

1. Бідному Савці нема долі ні на печі, ні на лавці: на печі печуть, а на лавці січуть. 2. У сусіда дочок сім, то й доля всім: у мене одна й тієї долі нема. 3. Як вели ведмедя до меду, то вуха урвали; а як тягнули од меду, то урвали й хвіст.

288. На безрыбье и рак рыба. В лесу и медведь архимандрит. За неимением гербовой, пишут и на простой.

1. В степу й хрущ м'ясо. 2. На безлюдді й дяк чоловік. 3. На безвідді (на безлюдді) й рак риба. 4. На

безриб'ї і рак риба, на безлюддї й Хома чоловік. 5. Коли нема пшона, давайте круту варить. 6. Під лихий час і кум за собаку.

289. На бога надейся, а сам не плошай. Див. Бог то бог, да сам не будь плох.

1. На бога складайся, розуму ж тримайся. 2. Бога взивай, а руки прикладай. 3. Богу молись, а сам стережись. 4. Богу молись, а до берега гребись. 5. Людей слухай, а свій розум май. 6. Не вважай на врожай, а жито сій, то хліб буде. 7. Умирать готуйся, а хліб паши. 8. Надія в бозі, коли хліб у стозі.

290. На брюхе шелк, а в брюхе щелк.

1. На пану шовчок, а в животі щовчок; а в мене хоч свита, та душа сита.

291. На вкус и на цвет товарища нет.

1. Той хоче гарбузів, а той гурків. 2. Хто до кого — а я до Параски.

292. На воде вилами писано.

1. Це ще вилами писано, а граблями скороджено. 2. Не все тому правда, що в пісні співають.

293. На воре шапка горит.

1. На злодію шапка горить (а він собі: хвать за голову). 2. Хто порося вкрав, у того в ушах пщить.

294. На всех зверей похожа. Красавица — все лошади пугаются.

1. Як вигляне в окно, то три дні собаки брешуть, а одна придивилась, то й сказала.

295. На всякое хотенье есть терпенье.

1. Як кортить, то й бог простить.
2. Треба розумом надточити, де сила не візьме.
3. Є сало, та не для kota.
4. Наставляй ширше, а то, бач, нікуди сипать.

296. На всякое чиханье не наздравствуешься.

1. На всякий чмх не наздоровеєшся.
2. На кожний гук не обгукаєшся.

297. На деньгах нет знаку (т.-е. не узнаешь, как или кем они нажиты).

1. Гроші не пахнуть.
2. Гроші всігди хороші.
3. Грошам лица немає.

298. Надоел хуже горькой редьки.

1. І ладаном не викуриш.
2. Пусти чорта в хату, то він і на піч залізе.
3. Нехай тобі сто чортів і сіра свитка.
4. Нападись на кого багатшого, чи не дасть хто копійки або шага.
5. Став мені сіллю в оці.
6. Став мені хріном у носі.
7. Але ж дався він у знаки.
8. Допекла гірш од сирої кваші.
9. Нагадав козі смерть, вона що ступить, то і п...дь.
10. Таке уїдливе.
11. Не стій над моєю душею.
12. Ходить, як корова за телям.
13. Як хвостик, позаду бігає.
14. Без Гриця і вода не освятиться.
15. Одчепись од мене — глянь на бога.

299. Назвался груздем — полезай в кузов. Див. Взаяся за гуж — не говори, что не дюж. С волками жить — по-волчьи выть.

1. Обізвався грибом — лізь у кіш.
2. Знала, нащо грала.
3. Знала кобила, нащо віз била (щоб новий був).
4. Знав кінь, нащо оглоблі бив.
5. На те піп посвятився, щоб по церкві крутився.

300. На зеркало неча пенять, коли рожа крива.

1. Сама в гріхах, як у реп'яхах, а ще й людей судить.
2. Не допоможе ні мило, ні вода, коли така врода. 3. Якого пива наварили, таке й пийте. 4. Зробив петлю на свою голову. 5. Хто каші наварив, той мусить і ззісти. 6. Не бачить сова, яка сама. 7. Мовчи сяка, бо й ти така.

301. На ловца и зверь бежит.

1. На стрільця і звір біжить. 2. Багатому й чорт яйце несе. 3. На мельника вода робить. 4. На чумака й дерево похилилося. 5. Кому щастя, тому й півень несеться.

302. На миру и смерть красна.

1. У гурті, то й смерть не страшна. 2. Гурт зробить — гурт і ззість. 3. В гурті й куліш з кашею їсться. 4. Громада — великий чоловік. 5. Поздоров, боже, громаду — а бог буде аби-коли.

303. На нет и суда нет.

1. Чого нема, то й бог не візьме. 2. З голого, як з святого, не візьмеш нічого. 3. Нема й на сміх. 4. Тут було, вертілося, чорт знає, де ділося.

304. На охоту итти, собак кормить.

1. Не тоді хортів годувать, як на влови їхать. 2. Не тоді коня сідлати, як треба сідати.

305. Написано черным по белому.

1. Чорним по білому написане.

306. На свой аршин не меряй.

1. Хто сам такий, то й на другого кладе знаки.

307. Насильно мил не будешь.

1. Силованим волом не доробишся. 2. Проти сили й віл не потягне. 3. Не можна нелюба любити.

308. На то и щука в море, чтоб карась не дремал.

1. На те щука в морі, щоб карась не дримав. 2. На те бог дав голову, щоб посторонок не ссунувся. 3. На те в церкві кілочки, щоб шапки вішати.

309. Науки юношей питают, отраду старцам подают.

1. Вченому і чорт яйце несе. 2. Наука не лізе на бука, лише на чоловіка. 3. Старі покрутились, а молоді навчились. 4. Старі крутяться, а молоді вчаться.

310. Начал „во здравіє“, а кончил „за упокой“.

1. Почав «во здравіє», а звів «за упокой». 2. Почне про воли, а кінчає про голуби.

311. На чужой каравай рта не разевай.

1. На чужий коровай очей не поривай (а свій май). 2. В чуже просо не тич носа. 3. Бабина гривня — всім людям дивна. 4. На чуже пшонце укріпцю не приста-вляй. 5. Чужий кожух не гріє. 6. Завидно, що в когось видно. 7. Як чужими пирогами та свого батька поми-нати. 8. Не бери, де не положив. 9. Лучче своє личко, як чужий ремінець. 10. Лучче свої воші бити, ніж чужі гроші лічити. 11. Всяк ласий на чужі ковбаси.

312. На чужой роток не накинеш платок.

1. На чужий роток не накинеш платок. 2. Чужий рот не хлів — не зачинити. 3. Рот не город — не загородиш. 4. Сріблом ушей не завісиш. 5. Людям язика не за-в'яжеш.

313. Наша взяла, хоть и рыло (морда) в крови.

1. Хоч пика в крові, та наша (наше) взяла (взяло). 2. Хоч насподі лежатиму, так увічі плюватиму. 3. Мене понесли як пана, а він побіг як собака.

314. Наша горница с богом не спорница (на дворе тепло — и у нас тепло; на дворе холодно — и у нас холодно).

1. Наша горница з богом не спориться. 2. Наша хата з богом не спориться: як надворі тепло, то й у нас тепло, як надворі холодно, й у нас холодно. 3. Живеш, як у решеті: відки вітер подме, то повні хати. 4. Там тепло, як у вусі.

315. Наше счастье — дождь да ненастье. Наше счастье — решето дырявое. Наше счастье — вода в бредне. Наше счастье — комом слезалось. К нашему берегу не привалит хорошее дерево.

1. До нашого берега що не пристане, як не кізяк, то тріска. 2. Щастя, як трясця, на кого схоче, на того і нападе. 3. Щастя, як трясця, на кого нападе, того і трусить. 4. Пішло щастя в ліс по пруття. 5. Наше щастя — як тісі курки, що качата водить.

316. Нашла коса на камень.

1. Добрий та на доброго наскочив: один другому не видасть. 1. Натрапила (наскочила) коса на камінь, та камінь не подається. 3. Наскочив чорт на біса. 4. Наскочив удівець на вдову. 5. Лаяла, лаяла, насилу все село перелаяла.

317 Не боги горшки обжигают.

1. Не святі горшки ліплять, а такі ж люди, як і ми, грішні. 2. Учений, а кобили не запряже. 3. Вони не вчені, нічого не знають, чвалаями ходять, а бісів проводять.

318. Не будет пахотника, не будет и бархатника.

1. Коли б не хлоп, не віл — не було б панів. 2. Коли б пан за плуга взявся, то і світа б одцурався.

319. Не бывають бы щастєм, да несчастьем помогло.

1. Не бачив гіркого, не бачить і солодкого. 2. Так воно прилучилося, що щастя за біду зачепилося. 3. Полегшало батькові к смерті. 4. Не знаєш, де знайдеш. 5. Нема нічого без але. 6. Дасть бог лихо, то дасть і розум.

320. Не было ни гроша, да вдруг алтын.

1. Із грязі у князі. 2. Бог як схоче, то із грязі поставить у князі. 3. Щастя, як трясця, кого схоче, того й нападе. 4. Упав у гаразд, як муха в сметану. 5. Упав у гаразд, як сливка в болото. 6. Упав у добро, як у тісто.

321. Не было печали, так черти накачали.

1. Не мала баба клопоту, та купила порося (порося у квік, а баба у крик). 2. Не мала дівка лиха, так Каленика привела. 3. Не мав лиха, та оженився на свою голову.

322. Не в бровь, а прямо в глаз.

1. Не в брів, а в око. 2. Пригнуп, як ужа вилами

323. Не видать тебе этого, как своих ушей.

1. Матимеш, як рак свисне. 2. Дізнаєшся, по чім ківш. лиха. 3. Не побачиш цього, як свої потилиці. 4. Де вже нашому теляті та вовка піймати. 5. Не довелося свині на небо дивитись. 6. Жди, море, погоди. 7. Тоді добудешся, як о Петрі вода замерзне.

324. Не в своей тарелке. Чувствуешь себя не по себе.

1. Сидить ні в сих, ні в тих, як собака в човні. 2. Як мила ззів. 3. У сірка очей позичав. 4. Не зна, на яку ступишь.

325. Не в свои сани не садись. Див. Беда, коль пироги начнет печи сапожник, а сапоги тачать пирожник.

1. Не в свої сани вліз. 2. І чого б я ліз туди, куди не треба. 3. Не замітай чужої хижі — дивися, чи твоя заметена. 4. Лучче б глядів свого носа, ніж чужого проса. 5. Не пхайся, де тебе не треба. 6. Кому - кому, а кучому зась. 7. Не в свої штани убрався. 8. Коли не Кирило, то не пхай там рило. 9. Щоб лиха не знати, треба своїм плугом та на своїй ниві орати.

326. Не все коту масленица, будет и великий пост.

1. Не все котові масниця, буде й великий піст. 2. Ми нулася котові масничка. 3. Нема тієї курочки, що несла золотії яєчка. 4. Не довелося свині на небо дивитись. 5. Прийде і на пса колись зима. 6. Носив вовк овець, понесли і вовка. 7. Піп людей хова, сховають і попа.

327. Не все то золото, что блестит.

1. Твоя слава велика: сім сіл — один віл. 2. Не все добре, що смакує. 3. Славні бубни за горами, а прийдеши ближче — собача шкура.

328. Не всякому слуху верь.

1. Не всякому слуху вір. 2. І новина - то така — бодай не чуть. 3. Люди собаки — вони скажуть, що й на вербі груші ростуть. 4. Люди собаки — чого не набрежуть. 5. Не все те переймати, що на воді пливе.

329. Не виноси сора из избы.

1. Замотати, зав'язати та й нікому не казати. 2. Утрись і запрись, щоб ні сич, ні сова не знали. 3. Як каминь у воду, так жеби з твого дому не вишло нічого непотрібного. 4. Побалакаєш, як у піч укинеш.

330. Не дал бог свинье рог, всех людей переколола бы. Кабы свинье рога — всех бы со свету сжила. Бодливой корове бог рог не дает.

1. Не дай, боже, свині роги, всіх людей поколе. 2. Видів біг, що не дав свині ріг. 3. Якби йому довгий хвіст, то сам би собі боки павідбивав. 4. Не дав бог жабі хвоста, а то б усю траву потолочила.

331. Не до жиру, быть бы живу.

1. Не до жиру, аби живу. 2. Не до поросят свині, коли свиню смалять. 3. Аби душа сита та тіло не наго. 4. Захотів пишно... аби затишно.

332. Не живи, как хочется, а живи, как можется.

1. Не все те зробиться, що на думці згодиться. 2. Не так воно робиться, як нам хочеться. 3. Еге, якби то так! 4. Якби так малось, як не мається, так що б то було. 5. Ба, коли б то сліпий очі мав! 6. Коли б не пліш, і чола б не було.

333. Не житье, а масленица. Живет, припеваючи.

1. Йому й чорт яйця несе. 2. Гуляє, як риба в морі. 3. Заліз, як муха в патоку. 4. Довелося свині неба побачити. 5. Плаває, як вареник у маслі. 6. Плаває, як пампук в олії.

334. Не загребай жар чужими руками. Любит чужими руками жар загребать. Див. Чужими руками жар загребать.

1. Чужими руками добре жар загірбать. 2. Чужими руками добре гада ловити. 3. Чужим потом не нагрієшся. 4. Чужим питвом весілля не одбудеш. 5. В чужій кошарі овець не розплодиш. 6. На чужому коні далеко не поїдеш. 7. Проханим конем не наробишся.

335. Не за то бьют, что зачем украл, а за то бьют, что вперед не воруй.

1. Не в тім сила, що кобила сива, а в тім, що не везе. 2. Не в тім хороша, що чорноброва, а в тім, що діло робить. 3. Не на те козак п'є, що є, а на те, що буде. 4. Не за те бито, що ходила в жито, а за те, що дома не ночувала.

336. Незваний гость хуже татарина.

1. Непроханий гість гірше татарина. 2. Незваному гостю місце за дверми. 3. Гарні гості, та не в пору. 4. Дорогі гості, та в середу трапились. 5. Під лихий час і кум за собаку.

337. Не знаєшь, где найдешь, где потеряешь. Див. Кабы зная, где упасть, так соломки бы подостлал.

1. Не знайдеш, звідки на тебе впаде. 2. Щастя, як трясця, на кого схоче, того й нападе. 3. Не стямишся, відкіль лихо складається.

338. Не зная броду, не суйся в воду.

1. Не спитавшись (питавши) броду, не сунься у воду. 2. Не суйся прожогом у воду. 3. Не розмовившись з головою, до чогось иншого не важся. 4. Не спитавши голови, не лізь

до ніг. 5. Де не можна перескочити, то треба перелізти. 6. Де не стає вовчої шкури, настав лиса. 7. З сокирою не лізь туди, де пила не була.

339. Не имей сто рублей, а имей сто друзей.

1. Не так тії сто братів, як сто друзів. 2. Не май і сто рублів, та одного друга. 3. У друга вода солодча вражеського меду.

340. Не клади пальца в рот — откусит. Див. Пальца в рот не клади — откусит.

1. Межи двері пальця не клади. 2. Не клади пальця в рот, бо одкусить. 3. Не клади в рот руки без рукавиці. 4. Становиться, як окунь проти води. 5. Хоч прив'яжи, то одгризеться. 6. Це таке, що не вступить ні кінному, ні пішому.

341. Не красна изба углами, а красна пирогами.

1. Коли є хліба край, то й під вербою рай. 2. Як хліба край, то й в хліві рай.

342. Некуда головы приклонить.

1. Ні ножа, ні образа — ні зарізатись, ні помолитись. 2. Тиняються, як старець попід тинню. 3. Великий світ, та нема де дітись.

343. Не ладно скроен, да крепко сшит.

1. Хоч не в лад, та широко ступає. 2. Хоч смердить, коли смак має. 3. Хоч погано баба танцює, та довго. 4. Молоде орля, та вище старого літає. 5. Понура свиня, а глибоко рив. 6. Хоч не гладко, аби міцно.

344. Не лыком шит.

1. І моя душа не з лопуцька. 2. І я колись під школою почував.

345. Не любо — не слухай, а врать не мешай.

1. Рот не город — не загородиш. 2. Хто бреше, тому легше, а хто віри не йме, того в сук зогне. 3. Бреше, як шовком шиє.

346. Не мечите бисера перед свиньями.

1. Свиням золоту гору — та й ту рознесуть. 2. Порожнього міха не надуть, коли скрізь дірки йдуть.

347. Не мутьем, так катаньем.

1. Не києм, то палицею.

348. Не нашего поля ягода.

1. Не нашего поля ягода. 2. Не нашего пера пташка. 3. Не того тіста книш. 4. Похожий, як сова на яструба. 5. Не нашего полку, іди собі к вовку. 6. То люди не нашої й хати. 7. Не нашего села прихожани. 8. О, широкого поля ягода — нам нерівня.

349. Не обманеш, — не продаш.

1. Нам, крамарям, як не забожитись, так і не розжитись. 2. Хвалачи продати, а гудячи купити.

350. Не на того наскочил. С чем нагрянул, с тем и отпрянул.

1. Не дам собі в кашу наплювати. 2. Хоч насподі лежатиму, а в вічі плюватиму. 3. І я з зубами родився. 4. Йому й чорт не брат.

351. Не плюй в колодець — пригодиться воды напиться.

1. Не плюй в криницю — трапиться (доведеться) води напиться. 1. Підождіть, прийде коза до воза січня просить. 3. Не зарікайся красть, а як бог дасть (як хто скаже — не попрошу, мовляв). 4. Як напився, то до криниці задки обернувся.

352. Не по деньгам товар. Не по товару деньги.

1. Це, бач, мені не по пір'ю. 2. Купив би, та купила немає. 3. Заправив та й не взяв.

353. Не подливай масла в огонь.

1. Огня огнем не потушиш, а шукай води. 2. Не шукай моря — в калюжі втопишся.

354. Не подмажешь, не поедешь.

1. Без мастила нема діла. 2. Суха ложка рот дере. 3. Сухий кусок горло дере. 4. Треба підмазати, щоб не ришів. 5. Хто мастить, тому віз не скрипить. 6. Хто маже, той і їде.

355. Не пойман — не вор.

1. Хто втік, той і прав. 2. Не піймавши, не кажи, що злодій. 3. Не кажи «злодій», поки за руку не вхопив. 4. Тяжко там украсти, де газда (хазяїн) сам злодій.

356. Не по коню, да по оглобле. Див. **Коли не по коню, то по оглобле.**

1. Не по коню, та по оглоблях. 2. Хазяйська курка комірницькій (або панській) корові ногу переломила. 3. Як нема на кого, то на жінку. 4. На того вина, кого вдома нема.

357. Не ровен час. Всяко бывает. Чего доброго. Див. **Чем чорт не шутит.**

358. Не родись богатый, а родись счастливый. **Не родись ни хорошо, ни пригож, родись счастлив.**

1. Грошей багацько на світі, а щастя мало. 2. Не родись багатий та вродливий, а родись при долі та щасливий. 2. Що ті й гроші, як чортма нічого в голові. 4. Не родись у платтячку, а родись у щастячку.

359. Не рой другому яму — сам в нее попадешь.

1. Хто під ким яму копає — то в ню впадає. 2. Не копай другому ями, бо сам упадеш.

360. Не смейся чужой беде — своя нагряде.

1. Чуже лихо за іграшку, а своє за хрін. 2. Чужий біль нікому не бачить. 3. Людям сміх, а мені плач. 4. Смішки з попової кішки, а як своя здохне, то й плакатиму. 5. Не смійся з людей нині, бо завтра люди з тебе будуть сміятись. 6. Що собі не мило — і людям не зич.

360а. Не стоит выеденного яйца.

1. За онучу збивати бучу. 2. Війна посеред гайна.

361. Не суйся наперед отца в петлю (укр.).

1. Поперед батька в пекло не лізь. 2. Не хапайсь перед батька в пекло.

362. Не сули журавля в небе, дай синицу в руки.

1. Не сули журавля в полі, та давай синицю в руки. 2. Лучче синиця в жмені, ніж журавель у небі. 3. Як мати сліпу кобилу водить, так краще пішки ходить. 4. Як мати з кислим молоком, то лучче з водою. 5. Як мати ногам кланятись, то лучче голові. 6. Як маєш кланятись лаптю, то лучче поклонись чоботу. 7. Як погано орати, то лучче випрягати. 8. Лучче слов'я в рот, ніж журавель в год. 9. Лучче нині горобець, як завтра горобець.

363. Нет дыма без огня.

1. Де не горить, там ся не курить. 2. Де верба, там і вода,

364. Не тем час дорог, что долог, а тем, что короткий.

1. Не тим час дорогий, що довгий, а тим, що короткий.

365. Не так страшен чорт, как его малюют (укр.).

1. Вовк не такий лихий, як страшний. 2. Медвідь який, а й то кільце в губу вправляють. 3. Страшен і вовк, та на ліс дивиться. 4. Не такий страшний чорт, як його малюють.

366. Не ударим лицом в грязь.

1. Не дам з себе насміятись. 2. Не дамся в кашу наплювати.

367. Не хвались, идучи на рать, а хвались идучи с рати.

1. Не хвались, ідучи на торг, а хвались, ідучи з торгу. 2. Не кажи гоц, поки не перескочиш. 3. Поки хвалько нахвалиться, будько добудеться. 4. Наперед невода риби не лови. 5. Ще не зловив, а вже скубе. 6. Де той у бога великдень, а він уже з крашанками. 7. Поки сонце зійде, роса очі виїсть.

368. Не хватает пороху.

1. Плив, плив, та й на березі й утонув. 2. Чхали, чхали, та на степену й ночували. 3. Увірвався бас. 4. Уже йому увірвалось. 5. Докотив до самого краю. 6. Не утнеш, Аврааме, Ісаака, бо порох замок.

369. Нечем крыть.

1. Маком сів. 2. Клямка запала. 3. Нема тієї драбинки, щоб до неба долізти. 4. Не утнеш, Каїне, Абля, ботупая шабля. 5. Оттепер ні до торгү, ві до жінки,

6. Поживився, як пес макогоном. 7. Згоріла хижка, згоріла книжка — нічим ворожить.

370. Нешто я у бога теленка украл, что меня все обходят (укр.).

1. Хіба я в бога теля вкрав, що мене всі цураються.

371. Ни богу свечка, ни чорту кочерга. Див. Ни рыба, ни мясо.

1. З нашого Захарка ні богу свічка, ні чортові угарка.

2. Ні богові свічка, ні чортові ладан. 3. Не вміє кішці хвоста зав'язати. 4. Молодець, як печений горобець. 5. Ні сюди Микита, ні туди Микита.

372. Ни в мать, ни в отца, а в прохожего молодца.

1. Чий бик ні плигав, теля наше. 2. Похожий, як сова на яструба. 3. Та рожка, та не та кожа.

373. Ни дна, ни покрышки, ни от беды передышки.

1. О, щоб йому ні дна, ні покришки.

374. Ни кола, ни двора. Ни под себя, ни на себя.

1. Ні кола, ні двора. 2. І кішки в хаті нема. 3. І хліба шматка дасть — бог. 4. Вони такі убогі, що землю держалном міряють, а худобу — ложкою.

375. Ни отдыху, ни сроку.

1. Б'ють і плакати не дають. 2. Ніколи й носа втерти. 3. З клопоту болить голова. 4. З клопоту великого подуріли. 5. На всі заставки хватає. 6. Крутиться, як ведмедик у млині (невеличке колесо, що зверху падає на його вода).

376. Ни рыба, ни мясо. Див. Ни богу свечка.

1. Ні риба, ні м'ясо і в раки не годиться. 2. Ні пес, ні баран. 3. Ні брат, ні сват. 4. Ні гріє, ні знобить.

5. Од одного берега одстав, та до другого не пристає.
6. Ні в тин, ні в ворота. 7. Ні шведь, ні жнець, ні чор-
зна що.

377. Ни с места. Ни тпру, ни ну.

1. Ні тпру, ні ну. 2. Ні взад, ні вперед. 3. Ні в кут,
ні в двері. 4. Ні в тин, ні в ворота. 5. Ні до ліса, ні
до біса. 6. Ні сюди, ні туди. 7. Ні к селу, ні к городу.

378. Новая метла хорошо метет.

1. Молоде — золоте, а старе — гниле. 2. Первий кус
уському голова. 3. Первий шматок ззісти у смак, а дру-
гий вже не так.

379. Ноготок увяз — всей птичке пропасть. Див.
Коготок увяз — всей птичке пропасть.

380. Носится, как курица с яйцом.

1. Носиться, як дурень з ступою. 2. Носиться, як ду-
рень з писаною торбою. 3. Носиться, як кіт з оселедцем.
4. Розносився, як чорт з бубном. 5. Величається, як чу-
мацька воша.

381. Ночью все кошки серы.

1. Вночі всі коти бурі, а всі корови сірі. 2. На одній
сіножаті і віл пасеться, і бузько жаби ловить. 3. На ве-
сіллю всі свати, на христинах — всі куми. 4. І сюди бо-
ляче, і туди гаряче.

382. Ну, гуляй на полтину.

1. Гулять, так гулять: бий, жінко, ціле яйце в борщ.
2. Коли ласувать, то ласувать — бий, жінко, ціле яйце
в борщ. 3. Лупи, козаць, яйця по цілому на день.

383. Нужда научит калачи есть.

1. Навчить біда з салом коржі їсти.

384. Нужда скачет, нужда плачет, нужда песенки поет.

1. Неволія й плаче, неволя й скаче. 2. Навчить біда з салом коржі їсти. 3. За нужди козак жениться, по неволі дівка заміж іде. 4. Скачи, враже, як пан каже.

385. Нужно, как мертвому кадило. Див. Нужен, как пятое колесо в телеге.

1. Не поможе мертвому кадило. 2. Не поможе бабі кадило, коли бабу сказило.

386. Нужен, как пятое колесо в телеге. Див. Нужно, как мертвому кадило.

1. Треба, як п'ятої ноги собаці. 2. Треба, як болячки на лоб. 3. Треба, як п'ятого колеса. 4. Приходиться, як п'яте колесо до воза. 5. Йому так треба, як мені ні. 6. Так тобі треба, як мені лиха. 7. Так треба, як волосся в паністару. 8. Як єсть, то розійдеться, а нема, то обійдеться. 9. То так потрібне, як дзюра в мості. 10. Росте псу трава, коли кобила здохла.

387. Обещанного три года ждут.

1. Обіцяв бог дати, тільки казав заждати. 2. Казав пан, кожух дам, та слово його тепле. 3. Обіцяла, та не зав'язала. 4. Надіявся дід на обід, та без вечері ліг спати. 5. Пождіть, діти, поки біг на кисіль шкурку натягне. 6. Ждали, ждали, та й ждання погубили.

388. Овчинка выделки не стоит. Див. Игра не стоит свеч.

1. Шкурка вичинки не варт. 2. Не стала шкірка за виправку.

389. Один в полі не воин. Див. Одна головня и в печи гаснет, а две и в чистом поле дымат.

1. Де робить купа, не болить біля пупа. 2. Копа переможе й попа. 3. Громада — великий чоловік. 4. Більше громада, як одна баба. 5. Більший чоловік громади, як пан.

390. Один с сошкой, а семеро с ложкой.

1. Мельники до готової муки. 2. Готовеньке і кішка зість. 3. Корову тримає, а хтось другий молоко ззідає.

391. Одна голова не бедна.

1. Добре тому хто вдвох.

392. Одна головня и в печи гаснет, а две и в чистом поле дымат. Див. Один в поле не воин.

393. Одна ласточка не делает весны.

1. Одна ластівка не робить весни. 2. Їдин цвіт не робить вінка.

394. Одним миром мазаны. Див. Одного поля ягода.

1. Обоє рябоє. 2. Ворон ворону ока не виєлює. 3. Собака собаці хвоста не одкусить. 4. Родом кури чубаті. 5. Зійшовся Яким з таким. 6. Сміється горшок з кітла, а обидва чорні. 7. Насміявся кулик болоту, та й сам туди ж. 8. Той же Савка, та на других санках.

395. Одного поля ягода. Див. Одним миром мазаны. Рыбак рыбака видит издалека.

1. Одного тіста книш. 2. З одного сукна гудзики. 3. Який їхав, таку стрів.

396. Око за око, зуб за зуб.

1. Зуб за зуб етялися. 2. Дар за дар, слово за слово.

397. Он у него последние животы выматывает
Он у него последнюю душу тянет.

398. Орать благим матом.

1. Пустив на всі заставки. 2. Оце вжарив, аж небоді жарко.

399. Остатки сладки.

1. Що на дні, те найсолодше. 2. Їжте, діти, ситу — на дні патока буде. 3. Погано п'ється, тільки в чарці не зостається. 4. Сьорбайте, хлопці, юшку, а риба насподі.

400. Острят на меня зубы. Див. В наш огород и каменя бросают.

1. Е, вже на мене зуби гострять. 2. Рис, та й рис на мене. 3. Як почав на мене ямку гнать, як почав, та і вкопав. 4. Часник гризуть на мене (лихе щось у їх на думці проти мене). 5. Він такий на його добрий, що в ложці води утопив би.

401. От греха не уйдешь.

1. Не зарікайся красть, а як бог дасть. 2. Зарікалася свиня кізьяк їсти, коли біжить, аж тряс лежить.

402. От добра добра не ищут. Див. Из огня да в полымя.

1. Добра добувши, кращого не шукай. 2. Не треба плахти, що і в запасці гарно. 3. Лучче маленька рибка, як великий тарган. 4. Лучче живий хорунжий, ніж мертвий сотник.

403. Отольются волку овечьи слезки.

1. Одізвуться вовкові коров'ячі слізки. 2. Тривай, це йому рогом вилізе. 3. Прийде і на пса колись зима.

404. Отпусти душу на покаяние.

1. Згляньтеся. 2. На бога глянь. 3. Рятуйте хто в бога вірує.

405. От судьбы не уйдешь. Сколько кобылке не прыгать, а быть в хомуте. Див. Чему быть, того не миновать.

1. Неволі й конем не об'їдеш. 2. Лиха доля й під землею надигає. 3. І пити — вмерти, і не пити — вмерти, так краще вже пити вмерти. 4. Лягай долі на своїй долі. 5. Поліпшало батькові к смерті. 6. Коли на те піде, то і серед битого шляху поламається.

406. От сумы да от тюрьмы — никто не отрекайся.

1. Не зарікайся бути в старцях. 2. В старці пугою не вгнати, а з старців калачем не виманиш. 3. Цілий вік з торбою не сварився.

407. Отчего казак гладок? Поел да на бок (укр.).

1. Чому козак не гладок? Попроїв та на бок. 2. Чого козак гладкий? Наївсь, заснув, та й нема гадки.

408. Охота пуще неволи.

1. Охота гірше неволі. 2. Охочого не вняти.

409. Охота смертная, да участь горькая.

1. Хотіла баба вирви — та насилу сама вирвалась. 2. Хотіла баба видри — та насилу сама видралась. 3. Повадився глечик по воду ходить — там йому і голівку положить.

410. Очки втирает.

1. За шкуру сала заливає. 2. Смаленого дуба плете. 2. Бреше, як шовком шие. 4. Туманити світу.

411. Палка о двух концах: и туда, и сюда.

1. Палиця два кінці має. 2. У кия два кінці: один буде на мені, а другий по когось іншому. 3. Не той козак, що поборов, а той, що вивернувся.

412. Пальца в рот не клади — откусит. Див. Не клади пальца в рот — откусит.

1. Не стромлий пальців між двері, бо прищепнуть.
2. Не лізь, куди голова не влізе.

413. Пар костей не ломит.

1. Пар кості не ломить.

414. Паршивая овца все стадо портит.

1. Одна паршива овечка всю отару поганить.
2. Паршива вівця все стадо спаскудить.
3. Др...вая корова все стадо об...ще.
4. З яким пристаєш, сам таким стаєш.
5. Хто з псами лягас, той з блохами ветає.
6. Від диму закоптишся, від води замочишся, а часом і зовсім утопишся.
7. Коло води ходивши, не можна, щоб не замочитися.
8. Тим бочка смердить, чим налита.
9. Чим горщик накипів, тим буде смердіти.

415. Первый блин, да комом.

1. Першу дитину в бур'ян закидають.
2. Перші щенята за пліт кидають.
3. Перші коти за плоти.

416. Переливать из пустого в порожнее.

1. З пустого в порожнє переливає.
2. Після тієї, та знов тієї.
3. Кидаєш словами, як пес хвостом.
4. Бесіди багато, а розуму мало.

417. Перемелется — мука будет.

1. Перемелеться лихо — добре буде.
2. Буде добре, як мине зле.
3. Умреться, так все минеться.
4. Що ж робить — треба жить: душа не пташка, не виженеш.
5. Кріпиться, як диня на морозі.

418. Пеший конному не товарищ. Див. Гусь свинье не товарищ.

419. Пишет, как курица хвостом.

1. Пише, як сорока лапою. 2. Писав писака, читав собака.

420. Плакать крокодиловыми слезами.

1. Розжалобивсь, як вовк над поросям: від'їв ніжки та й плаче.

421. Плетью обуха не перешибешь.

1. Шилом моря не нагрієш. 2. Голим задом їжака не задавиш. 3. Пугою обуха не пересічеш.

422. Повадилася кувшин по воду ходити, там ему и голову сложить.

1. Пішов глечик по воду, та й голову там положив. 2. Повадився кухоль по воду ходити, поки йому ухо одламали. 3. Унадився, як свиня на моркву. 4. Віщував календар, та в помийницю впав. 5. Таке в'їдливе, що візьми та прямо й наплюй йому серед лоба. 6. Оце пристав, наче вош до кожуха. 7. Держитися, як вош кожуха. 8. Причепився (взявся), як реп'ях кожуха. 9. Учепився, як гріх села. 10. Вчепився, як злидні бондаря. 11. Прилип до мене, як шевська смола до чобота. 12. Лізе, як сліпий до тіста. 13. Лізе в вічі, мов оса. 14. Оце так, як та оса межі очі летить.

423. Повинной головы и меч не сечет.

1. Як признався — розквитався. 2. За признання бог прощає. 3. Не буду душі вбивати — буду правду казати. 4. Що ж, винуват — їв гуси. 5. Зараз не вішають, а поперед розсудять.

424. Под другим соусом то же самое.

1. Чи в камінь головою, чи каменем у голову. 2. Одна думка, що за рибу, що за рака. 3. Все однако — що

Яким, що Яків. 4. Чи совою в пеня, чи совою в дуба, а все сові буба. 5. Не вмер Данило, болячка задавила. 6. Ті ж штани, та назад вузлом.

425. Под лежачий камень и вода не идет.

1. На однім місті і камень обростає. 2. Лежачи й камінь мохнатіє. 3. На похиле дерево й кози скачуть. 4. Смирного й на тім світі б'ють. 6. Вовка ноги годують. 6. Добре вогонь горить, як є чим підпалить. 7. Де грім гуде, там мокне щось (мокнує — пожежа). 8. Не було снігу, не було й сліду; став сніг, став і слід. 9. Якби все вовк лежав, то вже б досі і здох.

426. Поживем — увидим.

1. Поживеш дальше, так побачиш більше. 2. Що було, то бачили, а що буде, то побачимо. 3. З посміху люди бувають.

427. Позднему гостю глодать кости.

1. Прийшов гість, та на голу кість. 2. Хто пізно (не рано) ходить, той сам собі шкодить. 3. Опізнився козак, так будеш і так.

428. Полюби меня чорненьким, беленьким всяк полюбит.

1. Полюби мене в чорній, а вже в білій полюбить і аби-хто. 2. Люби мене в чорному, а в білому чорт тебе й просить. 3. Нехай мене полюбить в чорнім, а в біле приберуся, тоді й я сама подивлюся. 4. Поцілуй мене сьогодні, а я тебе завтра, а як забуду, то й так буде. 5. Уми ти сьогодні, а я завтра. 6. Люби мене в середу, а в неділю, як я приберуся, то, може, на тебе й не подивлюся. 7. Лижи мені губоньки, як гіркі, а як солодкі, то й сам я оближу.

429. Помереть — не померла, только время провела. Див. **Говорят, что кур доят.**

1. На Тетяну поговір, що Тетяна вмерла: вона лежить на печі й ноги задерла. 2. Хорій лежить, та без пам'яті хліб їсть. 3. Такий слабий, що тільки під хвіст перцю та на тік. 4. Двоє недужих сіли та й хліб ззіли. 5. Довго ходила, мертва родила. 6. Забула, що недужа, та в соломі спати пішла. 7. Назад з корогвами, нема мерця дома, пішов косить.

430. Поминай, как звали. Пиши пропало. Див. **Был да сплыл.**

431. Помрешь — ничего с собой не возьмешь.

1. Скупий збирає, а чорт калитку шиє. 2. Не жалій ухнали, бо підкову загубиш. 3. Скоріш у курки молока випросиш. 4. Змилювався бог над раком, та в заді очі дав.

432. Понимаешь, как свинья в апельсинах.

1. Тямиш, як свиня в дощ. 2. Знаєш ти багато, уночі родившись, та ще й у погребі. 3. Знаєш ти свого батька лисого. 4. Знаєш ти свого батька, який був на шерсть. 5. Знаєш ти в гарбузі смак. 6. Тямиш ти, як їдять та тобі не дають. 7. Знаєш ти за кобилячу голову.

433. По одежде встречают, по уму провожают.

1. Чоловіка по одежі стрічають, а по уму випроваджують.

434. По одежке протягивай ножки.

1. По своєму ліжку простягай ніжку.

435. Попадешься властям в руки — натерпишься муки.

1. Суд не затягас, та й не выпускає. 2. Біс та його діти панують в світі. 3. Пан добрий, як отець — взяв корову й скопець; а пані, як мати — казала теля взяти.

436. Попал промеж двух огней. Попал в перекрестную. Попал впросак.

1. Вліз межи молот і ковадло. 2. Ускочив по самі вуха. 3. Опарився, як муха на окропі.

437. Попалася, как кур во щи.

1. Застукали, як Головка в базарі. 2. Ні сюди, господи, ні туди, господи. 3. Упав у біду, як курка в борщ.

438. Попал пальцем в небо (и прибавка: да в самую середину).

1. Попав пальцем у небо, стромляй дальше. 2. Лучив корову, а попав ворону. 3. Попав, як сліпий стежку. 4. Замкнув вовка межи вівці. 5. Вискочив, як голий з маку. 6. Поживився, як пєс макогоном. 7. Поживився, як собака мухою. 8. Зловив куцого за хвіст.

439. Попытка — не пытка, спрос — не беда.

1. Спиток (попиток) — не збиток, спрос — не біда. 2. Утік не втік, а побігти можна. 3. Купить не купив, а поторгуватись можна.

440. Попы трутни — живут на плутни.

1. Піп живе з олтаря, а писар з каламаря. 2. Попа одним обідом не нагодуєш. 3. Як сто кіп, так і піп.

441. Посади свинью за стол, она и ноги на стол.

1. Посади свиню за стіл, вона й лапи на стіл. 2. Дозволь собаці лапу на стіл покласти, то він і цілий

втерebиться. 3. Пусти пса під стіл, а він дереться на стіл. 4. Куди ти вдерся на стіл з постолами. 5. Пусти чорта в хату, то він і на піч залізе.

442. По Сеньке и шапка.

1. По сянку шапка. 2. По Савці свитка. 3. Яке співання, таке й читання.

443. Последняя у попа жена (да и та попадьа).

1. Послідня в попа жінка, а там хоч на шибеницю

444. После дождика в четверг. Див. Когда рак свистнет.

1. Коли рак свисне. 2. Не буде риба раком. 3. Не буде баба дівкою. 4. Не буде з тої муки хліба. 2. Жде, як віл обуха. 6. Не буде з тої кози м'яса. 7. Дочекався чортової мамі. 8. З нього вже не будуть люди. 9. Ждали, ждали та й ждання погубили. 10. Не буде з цього пива ніякого дива. 11. Ждала, ждала та й годі сказала. 12. Не було в зайця хвоста й не буде. 13. Дождалася великодня, та не їсти яєць. 14. Ждали, ждали та й жданики поїли. 15. На п'ятій неділі вдовиний плуг вийде.

445. Посмотрел, как рублем подарил.

1. Гляне — молоко кисне. 2. Подивився, як шага дав. 3. Дивиться, як собака на висівки.

446. Поспешишь — людей насмешишь. Не спеши на тот свет, там хороших людей нет.

1. Хто спішить, той людей смішить. 2. Оце, нетерплячка бере. 3. Прудка ріка береги розмиває. 4. Швидка робота, як нагла смерть. 5. На один раз не зітнеш дерева. 6. Це не так швидко, як на мертвого сорочку пить.

7. Поспієш з козами на торг. 8. Помаленьку, бо спину зломиш. 9. Де той у бога Великдень, а він уже із крашанками.

447. По усам текло, да в рот не попало.

1. Пожививсь, як собака мухою. 2. По бороді текло, а в рот не попало. 3. Коло рота мичеться, та в рот не попаде. 4. Отає наші галки б'ють, ні з чим додому йдуть. 5. Удалося, як тій Солосі. 6. Плив, плив та на березі й утонув. 7. Облизня спіймав. 8. Ухопив місяця зубами. 9. Ухопив шилом патоки.

448. Похож, как две капли воды.

1. Як одне обличчя, як викапаний. 2. Так як з ока випав (вилитий батько, мати й т. ин.). 3. Вилились, як з воска, в матір.

449. Похож, как свинья на пятиалтынный. Далеко, как небо от земли.

1. Прирівняв кішку до собаки. 2. Походила свиня на коня, тільки шерсть не така. 3. Похожий, як свиня на яструба. 4. Далеко, як небо від землі. 5. Та рожа, та не та кожа.

450. Пошла по масло, а в печи погасло.

1. Пішов по масло, та й в печі погасло. 2. Пошли дурня по масло, то й в печі погасне.

451. Правая не знает, что делает левая.

1. Не знає права, що робить ліва. 2. У городі бузина, а в Києві дядько.

452. Правда глаза колет.

1. Правда очі коле. 2. Сові сонце очі коле. 3. Не любить правди, як пес мила.

453. Пристал, як банний лист.

1. Прилип, як шевська смола до чобота. 2. Пристав, як вош до кожуха.

454. Пришла беда — растворят ворота.

1. Іде беда — відчиняй ворота. 2. Нещастя ніколи само не приходить. 3. Як одна беда йде, то й другу за собою веде. 4. Беда, та й за бідую зачепилася. 5. Беда бідую перебуде — одна згине, десять буде. 6. Моє щастя таке, як тої курки, що качата водить. 7. Як піде добро в двір, то само йде; а як піде з двора, то хоч і ворота зачини, то не впиниш. 8. Біді ні продати, ні проміняти — й грім біді не заб'є. 9. Беда не дуда: як стане дуть, то аж сльози йдуть. 10. Упросилися злидні на три дні, та чорт їх і довіку не викишкає. 11. Уклюнулися злидні на час, не виженеш їх і за рік.

455. Проголодаєшся, так хлеба достать догадаєшся.

1. Голоде, дай їсти. 2. Голод всього навчить. 3. Батьків хліб не навчить. 4. Голодний кумі хліб на умі.

456. Променял кукушку на ястреба.

1. Перебиває бики на барани. 2. Проміняв шило на мило (на швайку). 3. Поправився із кулька в рогожку. 4. Поправився з покутя на лаву.

457. Пропал, як в воду канул.

1. Як у воду впав. 2. Загинув, як марцевий сніг. 3. Нема ані слуху, ані вісти. 4. Й слух запав. 5. Слихом не слухали, й видом не бачили. 6. Нема й чутки, як в яйці замер. 7. Оце пропав, як з мосту упав. 8. Пішов по канун, та там і втонув. 9. Тут було, вертілося, чорт зна, де ділося.

458. Пропал, как швед под Полтавой.

1. Добувся, як швед під Полтавою. 2. Пропав, як собака в ярмарку. 3. Пропав, як сірко в базарі. 4. Пропав ні за цапову душу. 5. Загинув, як руда миша.

459. Против рожна не попрешь.

1. Проти сили й віл не потягне. 2. І риба не плине проти бистрої води. 3. Проти гори піском не сипать. 4. Така вже планида надійшла.

460. Прошел огонь, воду и медные трубы.

1. Перейшов вже крізь сито й решето. 2. Зуби вже на цьому попроїдали. 3. Не з одної печи хліб їв. 4. Не вчи вже мене плакати, я вже добре й сама вмію: не з їдної печи хліба іззїла — я вже знаю віск і воскобоїни. 5. Собака не навчиться плавати, поки не налється води в ухо. 6. Чим пес старий, тим хвіст твердий. 7. Бачив і горох, і сочавицю. 8. Поспитав вже я і пня, і колоди.

461. Птичка по зернышку клюет и сыта бывает.

1. Курка по зерну клює, та й сита буває. 2. Будь мудрий: натягай маленьку латку на велику дірку.

462. Пуганная ворона и кушта боится.

1. Полохлива (лякана) ворона кушта боїться. 2. Хто на окроші опарився, і на зимну воду дус. 3. Опарився на молоці, та й на воду студить. 4. Налякав міх, що й торбі страшно. 5. Полоханий заєць і пенька боїться. 6. Битому собаці кия не показуй. 7. Деся який добрий христив, що так далеко звертас. 8. Кого гад укусив, той і глисти боїться.

463. Пусть будет по - вашему.

1. Нехай ваше зверху буде. 2. Нехай ваш чорт буде старший. 3. Нехай буде гречка, аби не суперечка. 4. Нехай риба буде рак. 5. Нехай твого батька журавлі, а мого чаплі.

464. П'яному море по коліно, а лужа по уши.

1. П'яному море по коліна. 2. П'яному й коза в золоті. 3. П'яному гори немає — все рівно. 4. Як п'ян, то капітан (пан); а як проспався, то й свині (вівці) збоявся.

465. Пыль в глаза пускать.

1. У хмару заходить. 2. Пишається, як корова в хомуті. 3. Піском очі засипає. 4. Підлазить, як чорт під монастир. 5. Кота в мішку продає. 6. Ману пускає. 7. Взявся під боки, та й думає, що пан.

466. Работать до поту и поесть в охоту.

1. Роби до поту, а їж ув охоту. 2. Хто товче, той хліб пече. 3. Хто добре уїме, той добре несе. 4. Як хто їсть, так і робить.

467. Раз'елся, как вошь, в коросте (в паршах).

1. Роз'ївся, як вош у корості. 2. Добрався, як вовк до кошари. 3. Допавсь, як муха до меду. 4. Оце (хапає), наче собака мухи. 5. Не будь ласий, як попівна заміж.

468. Разливанное море. Где пьют там и льют.

1. Багато, як трави. 2. Як чорт пугою нагнав. 3. Хоч ногою заткни. 4. Хоч греблю гати. 5. І свині не їдять. 6. Кучугура і три обломки.

469. Ранняя птичка носок утирает, а поздняя глаза продирает.

1. Хто пізно встає, тому хліба не стає. 2. Хто рано встає, тому бог щастя дає. 3. Рання пташка зубці тере-

бить, а пізня очиці жмурить. 4 Рання пташка пшеничку клює, а пізня очки дере. 5. Ранні пташки росу п'ють, а пізні слізки ллють.

470. Рано пташечка запела, как бы кошечка не с'ела.

1. Рано пташечка заспівала, як би кішка не ззіла.
2. Ще й на світ не благословилося. 3. Ще чорти навкулачки не бились.

471. Рвет на себе волос. На стену лезет. Взыл не своим голосом.

1. Волосся з голови рвати. 2. Сирової землі хапатись.

472. Речь — серебро, молчание — золото.

1. Слухай багато, а менше говори. 2. Більш роби, та менше говори.

473. Ржа железо ест, а печаль — сердце.

1. Так гризе, так гризе, як іржа залізо.

474. Риск — благородное дело.

1. Одвага мед п'є. 2. Боятись попа, то у вівтар не йти. 3. Більше разу не вмирати. 4. Як не дасть бог смерти, то чорти не візьмуть.

475. Рожденный ползать летать не может.

1. Який удався, такий і згине. 2. Сова хоч би літала попід небеса, то соколом не буде. 3. Хто родився вовком, тому лисицею не бути. 4. Крукові й мило не допоможе. 5. З чорної кішки білої не зробиш. 6. Скільки не літай, а все прийдеться на землю падать.

476. Рука руку моет, и обе белы живут.

1. Рука руку мие, щоб білі були. 2. Нога ногу підтирає.

477. Рыбак рыбака видит издалека.

1. Злодій злодія зразу пізнає. 2. Пізнав свій свого.
3. Свій свояка згадає здалека. 4. Кулик кулика бачить
здалека. 5. Чумака чумака бачить здалека. 3. Який їхав,
таку й стрів. 7. Який їхав, такий поганяв.

478. Рыльце в пуху.

1. Видно, що Ганна млинці пекла — аж ворота в
тісті.

479. Сама себя раба бьет, коль нечисто жнет.

1. Сама себе раба б'є, що нечисто жито жне. 2. Він
сам собі руку січе. 3. Мужик з печи спав, ніхто його
не спихав. 4. Зробив петлю на свою шию. 5. Заварив
башу, так і їж. 6. Бачили очі, що купували — їжте, хоч
повилазьте. 7. Купили хрину, треба ззісти. Плачте очі,
хоч повилазьте: бачили, що купували — грошам не про-
падать.

480. (Дай срок: будем мы и) Сам(и) с усам(и).

1. Ми сами з усами, тільки ніс не обріс. 2. Не такі
сосни ми рубали. 3. Не в такому наварювали та виїдали.
4. Не страши kota салом.

481. С больной головы на здоровую.

1. Хто б'ється, а в кого чуб болить. 2. За моє жито
та мене ж і бито. 3. Нашим салом та по нашій шкурі.

482. Светит, да не греет.

1. Світить місяць, та не гріє, тільки в бога дурно хліб
їсть. 2. Ой, місяцю, місяцю! Світиш, та не грієш — да-
ремно в бога хліб їси.

**483. Свой глаз — алмаз. Див. Своя рубашка ближе
к телу.**

484. С волками жить, по-волчьи выть. Див. Назвався груздем, полезай в кузов. Взявся за гуж, не говори, що не дуж. С кем поведешся, того и наберешся.

1. Між попами піп, між дяками дяк, віж вовками вий по-вовчи, між свинями хрюкай по-свинячи. 2. Убрався між ворони, і крикай, як вони. 3. Не бери заліза в руки, поки на нього не плюнеш. 4. Куди віс вітер, туди й гілля (люди) гнуться. 5. Хто з псами лягає, той з блохами встає. 6. Тим бочка смердить, чим налита.

485. Своя рубашка ближче к телу. Див. Свой глаз — алмаз.

1. Своя пазуха ближче. 2. Своя губа ближче. 3. Всякому своє рило мило. 4. Курка що гребе, то все на себе. 5. Чоловік собі не ворог. Кожний дідько в свою дудку грає.

486. Своя рука — владыка.

1. Кожна ручка собі панночка. 2. Кожна ручка собі горне.

487. Седина в голову, а бес в ребро.

1. Сивина в голову, а чорт в бороду. 2. Волос сивіє, а голова шаліє. 3. Чоловік старіє, а чортяка під бік.

488. Се лев, а не собака.

1. Не вір, муже, своїм очам, лише моїй повісті. 2. Присягалися сліпці, що своїми очами бачили. 3. Се лев, а не собака. 4. Коли не вовк, то дикий голуб.

489. Семеро одного не ждуть.

1. Два третього не ждуть. 2. Коли двоє кажуть п'яний, то лягай спати. (То вже вір цьому — чого ще ти коцюбишся, то ж не один хто сказав — громада ви-рекла).

490. Семь бед — один ответ.

1. Сім бід — один одвіт. 2. Раз козі смерть. 3. Що буде, то буде, а голови не зірвуть. 4. Раз у рік великдень. 5. Один тому час, що батько (Катря, сваха, невістка) у плахті, а мати що-дня, то й дива нема. 6. Пустив на одчай божий.

491. Семь лет мак не родил, а голоду не было.

1. Не вродив мак, пробудем і так. 2. Хіба тільки світа, що в вікні. 3. Пес бреше на сонце, а сонце світить.

492. Семь пядей во лбу.

1. Розумний по коліна в біблій. 2. Тільки зір з неба не знімає. 3. Більше у нього розуму в п'яті, як у тебе в голові.

493. Семь пятниц на неделю.

1. Сім п'ятниць на тиждень. 2. На десяти гілках не вішайся. 3. Де літував, там було й зимувати. 4. І вдома мене не лишай, і в поле не бери. 5. «Мало пирогів». — «Та їж, сучий сину, отам на печі». «Еге, я не хочу. Я думав, що нема». 6. І не вгадаєш (стімишся), відкіль вітер повіє. 7. Або вішайте, або пускайте.

494. Семь раз отмерь, раз отрежь.

1. Тричі міряй, а раз одріж. 2. Забий діру — собака не полізе. 3. Широкі ворота увійти, та вузькі вийти.

495. Семья вместе — и душа на месте.

1. Нема в світі як родина. 2. До свого роду хоч через воду.

496. С жиру бесится.

1. Собаки з жиру казяться. 2. Вівса шкапа ззіла, так і віз побила.

497. Сиденьем (или стоянием) города берут.

1. Люди посіявши та ждуть. 2. Терпи горе — пий мед.
3. Терпи козак — отаманом будеш.

498. Сидеть на экваторе (Флотск. Быть без гроша широта — °°).

1. На екваторі сидіти.

499. Сиди у моря да жди погоды.

1. Жди, жди, погоди. 2. Люди посіявши та ждуть.
3. Їж, козо, лозу, коли сіна немає. 4. На п'ятій неділі вдовиний плуг вийде.

500. Сила соломѹ ломит. Див. Плетью обуха не перешибешь.

1. Проти гори піском не сипать. 2. Пугою обуха не пересічеш. 3. Сила соломѹ ломить.

501. Сильнее кошки зверя нет.

1. Нема понад попову свиню. 2. Нема як та пропова свиня. 3. На то циган матку б'є, щоб його жінка боялась.

502. С кем поведешься, того и наберешься. Див. С волками жить, по-волчьи выть.

503. Сколько душе угодно. Есть все, что угодно душеньке. Див. Нет только птичьего молока.

1. Добре чорту в дудку грати, сидячи в очереті: одну зломить, другу виріже. 2. Де можна лантух, там торби не треба.
3. В ліс дров не возять. 4. Хоч греблю гати. 5. Хоч гать гати.

504. Скоро сказка сказывается, да не скоро дело делается.

1. Легше говорити, ніж зробити. 2. Не так хутко робиться, як мовиться. 3. Що надто, того й свині не їдять.
4. Двоє кувало, а одне полетіло.